

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

HET RECHT OP SCHADELOOSSTELLING BIJ ONRECHTMATIGE VOORHECHTENIS.

Beschouwingen bij een Wetsontwerp

De Belgische wet op de voorlopige hechtenis, die dateert van 20 april 1874, voorziet niet in een recht op schadeloosstelling ten voordele van iemand die een tijd lang in voorlopige hechtenis heeft doorgebracht ten gevolge van een gerechtelijke dwaling. Zulke gevallen zijn nochtans niet zo uitzonderlijk als men wel zou denken: regelmatig leest men dergelijke verhalen in de pers.

Het is onbetwistbaar dat iemand die het slachtoffer is geweest van een gerechtelijke dwaling en ten gevolge daarvan een zekere periode, onschuldig, in voorlopige hechtenis heeft doorgebracht, in zijn persoonlijkheidsrechten werd gekrenkt: zijn recht op lichamelijke vrijheid, zijn recht op onderwijs, zijn recht van komen en gaan, zijn recht op familiaal leven. Zeer vaak beperkt deze schade zich niet tot het domein van de persoonlijkheidsrechten, maar wordt men ook getroffen in zijn vermogensrechten: men lijdt loonverlies, men verliest eventueel zijn betrekking enz. Daarenboven hoeft men ook te bedenken dat de familie van de betrokkene vaak even erg getroffen wordt als het slachtoffer zelf. Het is bijgevolg volkomen verantwoord dat deze personen zich de vraag stellen of zij niet op een of andere wijze hiervoor vanwege de overheid een schadeloosstelling kunnen bekomen.

We zullen vooreerst deze mogelijkheid nagaan in het huidige Belgische positieve recht (I), om daarna een onderzoek te wijden aan het desbetreffend wetsvoorstel (II).

I. Het recht op schadeloosstelling naar huidig Belgisch recht.

In het huidige Belgische positieve recht is er enerzijds geen enkele wetsbepaling te vinden die de situatie regelt van een onschuldige verdachte die gevangen werd gezet, en na een voorlopige hechtenis ondergaan te hebben, wordt vrijgesproken. Anderzijds is het ook zo dat geen enkele uitdrukkelijke wetsbepaling in een dergelijk geval een vergoeding uitsluit of verbiedt.

We staan dus voor een lacune in onze wetgeving, die — volgens de woorden van Portalis — dient opgelost te worden aan de hand van algemene rechtsbeginselen, de natuurwet en de billijkheid (1). Zolang de wetgever deze kwestie niet definitief geregeld heeft (2) is het de taak

van de rechtsbeoefenaars en inzonderheid van de rechters om hierover een gefundeerde uitspraak te doen.

De rechtsleer van haar kant neemt over het algemeen aan dat aan een reëel onschuldig persoon, die in voorlopige hechtenis heeft gezeten, een schadeloosstelling dient te worden toegekend (3). Doch uit talloze studies blijkt wel dat er een aarzeling bestaat omtrent de grondslag van een dergelijke vordering (4). Het komt er dus op aan dat we een onderzoek instellen naar de grondslagen van de overheidsaansprakelijkheid in een dergelijk geval. Naar onze overtuiging zijn deze grondslagen drieërlei, en dit zonder maar enigszins beroep te doen op de aloude principes van de foutaansprakelijkheid zoals we die vinden in het Burgerlijk Wetboek:

daar is vooreerst het beginsel van de foutloze aansprakelijkheid;

daar is vervolgens de Europese Conventie tot bescherming van de rechten van de mens en zijn fundamentele vrijheden;

en tenslotte de billijkheid.

A. Het beginsel van de foutloze aansprakelijkheid met betrekking tot de gerechtelijke dwaling. Dit beginsel kent op zijn beurt een dubbele motivering.

1° De leer van de opoffering gesteund op het verbreken van het evenwicht tussen het individu en de gemeenschap.

De Cassatiearresten van 6 april 1960 brachten in het Belgische aansprakelijkheidssysteem een Copernicaanse revolutie teweeg door het huldigen van het beginsel der foutloze aansprakelijkheid. Het gaat hier namelijk om de «kanaal- en schoorsteenarresten» (5), die de foutloze aansprakelijkheid steunen op het principe van het evenwicht tussen de eigendomsrechten van burens.

De filosofie van deze arresten is de volgende: elke eigenaar heeft op basis van art. 544 B.W. het recht om op de meest volstrekte wijze van zijn zaak het genot te hebben.

Tussen twee naast elkaar gelegen erven, waarvan de eigenaars elk op een even volstrekte manier het genot ervan hebben, bestaat er een evenwichtstoestand.

Wanneer nu één van deze eigenaars, zonder maar enigszins foutief te handelen (vb. een huis optrekken op zijn erf) schade veroorzaakt aan zijn nabuur (vb. de schoorsteen van de gebuur functioneert niet meer), m.a.w. het evenwicht verbreekt tussen beide erven, dan is deze eerste een schadeloosstelling verschuldigd, zelfs al stond het vast dat deze daad schade zou veroorzaken. Volgens deze arresten is de schadeloosstelling verschuldigd op grond van de traditie en van het algemeen rechtsbeginsel dat ondermeer door artikel 11 van de Grondwet wordt erkend.

Wanneer we dan de bedenking maken dat deze arresten zowel betrekking hebben op de door de overheid (kanaal-arrest) als de door de particulier (schoorsteenarrest) veroorzaakte schade, zijn we weer een stap verder, zodat de enige vraag die nog dient gesteld en opgelost te worden is, te weten of uit deze principiële arresten van het Hof van Cassatie ook een positiefrechtelijke regel kan afgeleid worden die men kan gebruiken wanneer het gaat om de foutloze aantasting van andere rechten dan eigendomsrechten, nl. persoonlijkheidsrechten.

We zijn ervan overtuigd dat we deze leer niet kunnen beperken tot de zakenschade. Dabin schreef reeds in deze richting ⁽⁶⁾: « *Cependant les droits de la personnalité, quoique non nommés par le législateur, sont aussi respectables et plus encore que le droit de la propriété, ... Au principe de l'équilibre des propriétés il faudra dès lors substituer une formule plus large: celle de l'équilibre des droits quelconques, de propriété au autres, qui peuvent se heurter du fait du voisinage.* » Ook M. Denys is, in een recente studie ⁽⁷⁾, eveneens de mening toegedaan dat het recht op herstel van het verstoorde evenwicht tussen de rechten niet beperkt is tot het eigendomsrecht, maar evengoed, zoniet a priori toepasselijk is op de persoonlijkheidsrechten. Dezelfde mening vinden we bij raadsheer J. Delva ⁽⁸⁾.

En inderdaad, bij deze mening willen wij ons aansluiten. Niemand kan loochenen dat de persoonlijkheidsrechten bestaan, ook al vinden we ze niet allemaal uitdrukkelijk terug in de Grondwet ⁽⁹⁾. Wel is er artikel 7 van de Grondwet dat de individuele vrijheid bekrachtigt en artikel 6 dat de principiële gelijkheid erkent, maar niets laat ons toe te zeggen dat de Belgische rechtsorde de eigendomsrechten stelt boven de persoonlijkheidsrechten, integendeel.

Artikel 11 voorziet een voorafgaandelijke schadeloosstelling bij het krenken van een eigendomsrecht (onteigening). Met andere woorden de Belgische Grondwet erkent uitdrukkelijk de foutloze aansprakelijkheid bij de aantasting van de vermogensrechten. Kan men daaruit dan niet a fortiori afleiden dat de foutloze aantasting van de persoonlijkheidsrechten eveneens aanleiding moet geven tot een schadeloosstelling? Waarom zou men de vermogensrechten boven de persoonlijkheidsrechten stellen? Niets laat ons toe te zeggen dat de Belgische rechtsorde de persoonlijkheid echter minder efficiënt zou beschermen dan de vermogensrechten.

Er is slechts één enkele omstandigheid die de krenking van een persoonlijkheidsrecht of een vermogensrecht kan rechtvaardigen, en dat is het uitspreken van een sanktie nadat men zich schuldig maakte aan de overtreding van een strafwet. Zodoende is een gevangenisstraf een gerechtvaardigde aantasting van de persoonlijkheidsrechten en een geldboete of een verbeurdverklaring een gerechtvaardigde aantasting van de vermogensrechten. Een vrijheidsberoving op zichzelf kan dus ten zeerste geoorloofd zijn wanneer ze geschiedt met het oog op het algemeen welzijn. In dat geval bestaat er geen enkele aanleiding tot het toekennen van een schadeloosstelling. Maar de situatie is totaal anders wanneer achteraf blijkt dat de vrijheidsberoving ten onrechte is geschied. In dat geval werd de gelijkheid tussen de burgers verbroken, en werd

het evenwicht tussen het individu en de overheid in het gedrang gebracht, zodanig dat men niet meer kan spreken over een gerechtvaardigde aantasting van de persoonlijkheidsrechten.

Er ontstaat in dat geval, bij a fortiori toepassing van de hogervermelde leer van het Hof van Cassatie, een recht op herstel in hoofde van het slachtoffer der gerechtelijke dwaling. Deze aanspraak wordt daarenboven nog versterkt door de overweging dat de aantasting van de persoonlijkheidsrechten meestal ook onrechtstreeks een aantasting van de vermogensrechten met zich meebrengt.

2° De leer van de schending van de gelijkheid der burgers tegenover de openbare lasten — de verbrekking van het evenwicht tussen de individuen onderling.

Het gaat hier om een doctrine die afkomstig is uit Frankrijk, waar ze de naam draagt van « *Le principe d'égalité devant les charges publiques* ».

Meerdere franse auteurs hebben op basis van het beginsel van de gelijkheid tegenover de belastingen, neergeschreven in de verklaring van de rechten van de mens van 1789, een algemene leer van de overheidsaansprakelijkheid opgebouwd ⁽¹⁰⁾.

De kernidee van deze doctrine komt hierop neer: wanneer door de werking van de openbare diensten aan een bepaald individu een bijzondere schade wordt toegebracht, dan moet deze schade hersteld worden omdat het optreden van de overheid, de gelijkheid niet mag in het gedrang brengen.

Dit beginsel van de schending van de gelijkheid tegenover de openbare lasten werd trouwens uitdrukkelijk erkend door de belgische wetgever met artikel 7 van de organieke wet van 23 december 1946 op de Raad van State.

In zijn recente publicatie ⁽¹¹⁾ wijdt de franse hoogleraar P. Deltvolvé een uitvoerig commentaar aan de verschillende toepassingen van deze doctrine en onder andere ook aan het probleem dat ons op dit ogenblik bezighoudt, namelijk de schadeloosstelling die dient te worden toegekend aan personen die aan de maatregel van voorlopige hechtenis werden onderworpen, en nadien op onduidelijke wijze werden vrijgesproken. Ook in dit geval rechtvaardigt het beginsel van de gelijkheid der burgers tegenover de openbare lasten een vergoeding. Nog steeds volgens de geciteerde auteur ligt de ongelijkheid in dit geval in de duur van de voorlopige hechtenis ⁽¹²⁾, meer precies, de tijd die iemand onschuldig in voorlopige hechtenis heeft doorgebracht, brengt een schade met zich mee die veruit de lasten overschrijdt die men normaal hoeft te dragen in het belang van de justitie.

P. Deltvolvé staat trouwens in zijn opvatting niet alleen, een reeks andere onafhankelijke juristen o.a. Vedel ⁽¹³⁾, Morange ⁽¹⁴⁾, Léauté ⁽¹⁵⁾ pleiten eveneens op dit stuk ten voordele van de foutloze aansprakelijkheid welke gebaseerd is op de gelijkheid van de burgers tegenover de openbare lasten.

Tot besluit hiervan is het misschien interessant om nog even te wijzen op de aanbeveling die gedaan werd door de Internationale Commissie van Juristen, welke vergaderde te Straatsburg op 26 en 27 oktober 1968: « *Le concept de la responsabilité de l'état implique que l'état doit être rendu responsable, non seulement des dommages causés par la négligence ou le faute de ses organes, mais aussi, en principe, pour les dommages résultant de ses activités qui font reposer sur l'individu une charge exceptionnelle par rapport à celle qui pèse sur la société et ceci spécialement quand les moyens d'existence de l'individu, les droits de famille, ses responsabilités à son égard ou ses biens sont affectés* ⁽¹⁶⁾ ».

B. De Europese Conventie tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Het slachtoffer van een gerechtelijke dwaling kan daarboven zijn eis nog steunen op de artikelen 5 par. 3 en 5 par. 5 van de Europese Conventie van 4 november 1950, bekrachtigd bij de wet van 13 mei 1955. Ziehier de bedoelde teksten (17), art. 5 par. 3: « Eenieder, die gearresteerd is of gevangen wordt gehouden, overeenkomstig lid 1 c van dit artikel, moet onmiddellijk voor een rechter worden geleid of voor een andere autoriteit die door de wet bevoegd verklaard is om rechterlijke macht uit te oefenen, en heeft het recht binnen een redelijke termijn berecht te worden of hangende het proces in vrijheid te worden gesteld. De invrijheidstelling kan afhankelijk worden gesteld van de waarborg voor de verschijning van de betrokkene in rechte. »

Art. 5, par. 5: « Eenieder die het slachtoffer is geweest van een arrestatie of van een gevangenhouding in strijd met de bepalingen van dit artikel, heeft recht op schade-loosstelling. » In verband nu met de interpretatie van de eerste tekst (art. 5 par. 3) werd door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, zetelend te Straatsburg, op 27 juni 1968 een zeer belangrijk arrest (18) uitgesproken, dat ongetwijfeld een diepgaande invloed zal uitoefenen op de Belgische rechtspraktijk in de toekomst (arrest Neumeister).

De tekst van de Conventie zegt dus dat elke persoon die gearresteerd is, binnen een redelijke termijn voor de rechtbank moet verschijnen of hangende het proces moet in vrijheid gesteld worden.

In verband met deze tekst werd door het Hof van Straatsburg het volgend standpunt (19) ingenomen: op het ogenblik dat de voorlopige hechtenis ophoudt redelijk te zijn moet de gearresteerde voorlopig worden in vrijheid gesteld.

Blijft dan natuurlijk de vraag te weten van welk ogenblik af wordt een voorlopige hechtenis onredelijk, welke zijn hier de criteria?

Het Hof is van mening dat de rechter dit moet beoordelen in functie van de verhouding tussen het algemeen belang en de individuele vrijheid; met andere woorden tussen het belang van de maatschappij die moet beschermd worden tegen delinquenten enerzijds en de vrijheid en de individuele belangen van de persoon die zich in voorlopige hechtenis bevindt anderzijds. Het is aan de rechter overgelaten om te oordelen of er vluchtgevaar bestaat, m.a.w. of de kans bestaat dat de verdachte zich aan het gerechtelijk onderzoek zal proberen te onttrekken. Hierbij dient de rechter, volgens het Hof, rekening te houden met het karakter van de beschuldigde, zijn « moraliteit », zijn woonplaats, zijn beroep, zijn bron van inkomsten, zijn familiale banden.

Trouwens het vermoeden (20) dat zegt dat elke beklaagde moet geacht worden onschuldig te zijn totdat er een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing tegen hem is gewezen geldt ook hier.

Art. 5, par. 5 van geciteerde conventie bepaalt verder dat eenieder die het slachtoffer is geweest van een arrestatie of een gevangenhouding in strijd is met de bepalingen van dit artikel, recht heeft op schade-loosstelling. Hier bleef de Belgische wetgeving tot nu toe in gebreke.

Op dit ogenblik staan we dus voor de volgende situatie: de Europese Conventie tot bescherming van de rechten van de mens werd door België ondertekend en achteraf door de wet van 13 mei 1955 bekrachtigd, zodanig dat, volgens de heersende rechtspraak (21), een dergelijke overeenkomst als ten minste gelijkwaardig met de gewone nationale wetten moet beschouwd worden. Deze Conventie maakt deel uit van de thans in België geldende rechtsorde en dit zonder nadere receptie, en ver-

mits het hier gaat om een self-executingverdrag (22) kan elk individu zich rechtstreeks op de Conventie beroepen.

We zullen dus in elk konkreet geval moeten nagaan of de in de Conventie gestelde perken der redelijkheid niet werden te buiten gegaan. Zo ja voorziet art. 5, par. 5 een recht op schade-loosstelling. De Belgische wetgever is tot hiertoe in gebreke gebleven doch dit doet niets af aan het recht op vergoeding waar het slachtoffer zich rechtstreeks kan op beroepen.

Bijgevolg is het op dit ogenblik nog steeds overgelaten aan de rechter om soeverein dit recht vast te stellen en de hoegrootheid ervan te bepalen. Maar het recht bestaat.

C. Billijkheid

Naast het beginsel der foutloze aansprakelijkheid en de Europese rechtenkonventie is er nog een derde grond om de overheid aansprakelijk te stellen voor een gerechtelijke dwaling en dat is de billijkheid.

Het recht op schade-loosstelling is tenslotte nog een kwestie van louter menselijkheid. G. A. Ugeux (23) schrijft hierover: « L'attribution d'une indemnité à toute personne arrêtée à tort, preventivement, est une question de justice et d'équité ». Dus niet alleen een kwestie van recht maar ook een kwestie van menselijkheid.

Trouwens een dergelijk recht op schade-loosstelling beantwoordt aan een elementair rechtsgevoel, dat door meerdere Europese landen door een uitdrukkelijke wetgeving werd bevestigd (24). (J.U.)

II. Het wetsvoorstel van 10 september 1969.

Tijdens de zitting van 10 september 1969 legde de Minister van Justitie een wetsvoorstel neer, houdende wijziging van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis (25).

In de eerste plaats heeft het voorstel tot doel het verlenen van een bevel tot aanhouding moeilijker te maken en een opheffing van een dergelijk bevel te vergemakkelijken (26).

De grote innovatie is evenwel de creatie van concrete wegen teneinde een vergoeding te bekomen in geval van onrechtmatige voorhechtenis.

Het scheppen van een dergelijke concrete mogelijkheid komt tegemoet aan het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (4 november 1950), alsook aan de eisen van de billijkheid. Deze twee beweegredenen leidden tot een splitsing in de mogelijkheid en de wijze tot het bekomen van een vergoeding.

A. Vergoeding bij miskenning van artikel 5 van het verdrag.

Artikel 5 van het Verdrag van Rome poneert dat ieder recht heeft op persoonlijke vrijheid en veiligheid. Slechts in de bij het Verdrag vastgestelde omstandigheden (litterae A tot F) kan iemand van zijn vrijheid worden beroofd. Artikel 5, 2°, 3° en 4° schrijven daarnaast enkele belangrijke waarborgen voor ten voordele van de in hechtenis genomen personen.

Artikel 5, 5° bepaalt vervolgens dat eenieder, die het slachtoffer is geweest van een arrestatie of een gevangenhouding in strijd met de bepalingen van artikel 5, recht heeft op schade-loosstelling.

In aansluiting daarmee dient artikel 13 van het Verdrag gelezen, luidens hetwelk eenieder, wiens rechten en vrijheden, zoals uitgestippeld in het Verdrag, geschonden zijn, recht heeft op daadwerkelijke rechtshulp van een nationale instantie, zelfs indien deze schending zou zijn be-

gaan door personen in de uitoefening van hun ambtelijke functie.

Zoals hoger beschreven bestaat er een recht op vergoeding ingevolge het verdrag. De wetgever zal thans dit recht uitdrukkelijk bevestigen en tevens bepalen binnen welke grenzen dit recht kan worden uitgeoefend.

Het voorstel houdt volgende bepalingen in:

Toepassingsgebied: een recht op vergoeding en laste van 's Lands kas wordt geschapen ten voordele van eenieder die wordt aangehouden in of in voorlopige hechtenis gehouden in strijd met artikel 5 van het Verdrag (art. 28, par. 1).

Procedure: in algemene regel ⁽²⁸⁾ wordt de vergoeding aangevraagd bij verzoekschrift neergelegd ter griffie van het Hof van Beroep van de verblijfplaats van de verzoeker. Dit verzoekschrift wordt tevens betekend aan de Minister van Justitie door gerechtsdeurwaarder binnen drie maanden vanaf de dag waarop de aanhouding of de voorlopige hechtenis is geëindigd. De betekening vermeldt plaats, dag en uur van de terechtzitting.

Het geschil wordt behandeld in gewone zitting van de eerste kamer van het Hof van Beroep. Het Openbaar Ministerie wordt gehoord (Art. 28, par. 2).

Omvang van de vergoeding: deze wordt vastgesteld met inachtneming van alle omstandigheden van openbaar en privaat belang.

De vergoeding valt dus ten laste van de staat, hetgeen niet onverenigbaar is met het Verdrag. Terecht was men van oordeel dat een verhaal op de rechter wegens schending van het Verdrag niet gewenst was. Een dergelijk verhaal zou immers het gevaar opleveren de publieke vordering grotendeels te verlammen ⁽²⁹⁾. Andere bestaande sankties tegen de rechter blijven uiteraard ongewijzigd.

In vele gevallen zal de toepassing van artikel 28 de beoordeling inhouden van een onwettelijke handeling van de opgetreden magistraat. Het uitoefenen van de vordering zal derhalve een kiese aangelegenheid zijn, waarbij talloze interpretatiemoeilijkheden zich kunnen voordoen ⁽³⁰⁾.

Het recht op schadeloosstelling uit artikel 28, houdende schending van artikel 7 van de grondwet, is een burgerlijk recht ⁽³¹⁾. De burgerlijke rechtbank is dus bevoegd.

De bevoegdheid van het Hof van Beroep laat zich verklaren door het feit dat nagenoeg altijd de beoordeling van de wettelijkheid van de handeling van een magistraat zich zal opdringen.

B. Vergoeding bij onrechtmatige hechtenis, zonder schending van het verdrag.

Het doel van het wetsvoorstel is niet alleen de toepassing van de rechtenkonventie te waarborgen. Zonder een werkelijk recht te willen kreëren, voorziet het ontwerp ook de mogelijkheid in andere gevallen dan door het Verdrag voorzien, een vergoeding toe te kennen aan slachtoffers van gerechtelijke dwalingen. De grondslag hiervoor is de billijkheid.

Toepassingsgebied: een vergoeding wordt toegekend aan hem, die in voorlopige hechtenis werd gehouden, en die

a) bij een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing rechtstreeks of onrechtstreeks buiten de zaak werd gesteld;

b) die buiten vervolging werd gesteld en kan aantonen met gegevens in feite en in rechte waardoor hij definitief buiten de zaak werd gesteld of wanneer de strafvordering is verjaard.

Het is echter nodig dat de voorlopige hechtenis langer heeft geduurd dan acht dagen en dat de hechtenis of haar

handhaving op generlei wijze aan de verzoeker is te wijten ⁽³²⁾.

Procedure: de betrokkene dient de vergoeding aan te vragen bij verzoekschrift, toegezonden aan de Minister van Justitie. De termijn bedraagt drie maanden, te rekenen vanaf de verjaring, de dag van de kennisneming van de in kracht van gewijsde gegane gerechtelijke beslissing of de dag van kennisneming van de gegevens in rechte of in feite.

Wanneer de vergoeding geweigerd wordt, het bedrag te klein wordt geacht of de minister binnen de 120 dagen geen uitspraak doet, kan de betrokkene zich wenden tot de afdeling administratie van de Raad van State, welke een met redenen omkleed advies uitbrengt. Binnen de 60 dagen dient de Minister uitspraak te doen, verwijzende naar het advies van de Raad van State.

De hypothese van artikel 27 is dus dat het Verdrag van Rome niet geschonden is. In dat geval is immers artikel 28 van toepassing.

De regeling van artikel 27 is een toepassing van de billijkheid. Daar ten voordele van de betrokkenen geen recht wordt gecreëerd, kan een beslissing onttrokken worden aan een met eigenlijke rechtspraak belast orgaan en oordeelt de Administratie over een eventueel gevolg dat aan het verzoek dient te worden gegeven.

De bevoegdheid van de Raad van State is deze, welke eveneens voorkomt in artikel 7 van de wet van 23 december 1946: uitspraak naar billijkheid over een konflikt van belangen die niet door de wet zijn beschermd ⁽³³⁾.

De redenen, waarom geen recht op vergoeding werd geschapen, zijn velerlei ⁽³⁴⁾. De belangrijkste:

— een genomen beslissing moet opnieuw onderzocht worden;

— de onderzoeksmagistraten krijgen een regel van burgerlijke verantwoordelijkheid opgedrongen, waar zij echter eerst en vooral moeten oordelen op grond van de openbare veiligheid en niet op grond van de zekerheid van een uiteindelijke veroordeling.

Het lijkt ons echter dat het overhevelen van de beoordelingsbevoegdheid naar de Minister de ongewenste hypothesen niet uitsluit. Betwistingen uit artikel 27 dienen bovendien opgelost door een met eigenlijke rechtspraak belast orgaan (cfr. infra). Het onderscheid tussen de procedures van artikel 27 en 28 zal vermoedelijk ook in de praktijk moeilijkheden opleveren. Het veranderen van « recht » in « gunst » brengt hieraan geen wezenlijke veranderingen ⁽³⁵⁾.

Van een mogelijkheid op vergoeding wordt uitdrukkelijk uitgesloten de persoon, die een straf krijgt die korter is dan de duur van de reeds uitgezeten voorlopige hechtenis. De Memorie van toelichting wil als zodanig het vonnisgerecht, dat de straf oplegt, volledig vrij laten in zijn beoordeling. Het lijkt ons evenwel dat deze grondslag tot een andere oplossing had kunnen leiden. De praktijk leert immers dat de duur van de voorlopige hechtenis meespeelt wanneer het vonnisgerecht duur en aard van de straf dient vast te stellen. Wanneer het vonnisgerecht kan rekening houden met het element dat een passende vergoeding zal betaald worden aan hem, die te lang in voorhechtenis werd gehouden, zal het vrijer kunnen oordelen over de uit te spreken straf. Wanneer trouwens de straf van een kortere duur is dan de voorlopige hechtenis, blijkt zonder betwisting dat, voor het surplus, de hechtenis onrechtmatig was. In een dergelijk geval mag men een mogelijkheid van vergoeding niet uitsluiten. En waarom zou het vonnisgerecht, dat de uiteindelijke straf uitspreekt, zelf de vergoeding niet kunnen vaststellen?

— Artikel 27, par. 1 sluit uit van een mogelijkheid tot

vergoeding hem die op enigerlei wijze schuld heeft aan de hechtenis of aan haar handhaving. De praktische draagwijdte van deze tekst zal zeker tot moeilijkheden aanleiding geven. Als voorbeeld citeert de minister het uitlokken van de voorhechtenis om iemand te beschermen of om de voorziene vergoeding later uitbetaald te krijgen. Vanzelfsprekend kan in deze gevallen geen schadeloosstelling worden toegekend. Het lijkt ons echter dat aan deze bepaling van artikel 27, par. 1 geen al te uitgebreide draagwijdte kan worden gegeven. Het kan immers gebeuren dat de verdachte in het verloop van de voorhechtenis overgaat tot bekentenis, waar later onomstootbaar zal komen vast te staan dat een ander het misdrijf heeft gepleegd.

We menen dat hem de aanspraak op vergoeding niet mag ontzegd worden. In de eerste plaats geschiedt de bekentenis tijdens een hechtenis, die zal blijken onrechtmatig te zijn geweest. De bekentenis kan het onrechtmatig karakter hiervan niet wegnemen. In de tweede plaats worden de rechten van de onrechtmatig opgesloten persoon niet doelmatig beschermd, wanneer een bekentenis zou volstaan om het onrechtmatig karakter van de voorhechtenis geheel of ten dele weg te nemen. De aanspraak op vergoeding zal echter wel dienen ontzegd, wanneer precies een duidelijk, oorzakelijk verband kan worden aangetoond tussen de bekentenis en de langere opsluiting. Voorzichtigheid is echter geboden, gezien een bekentenis een vorm van zelfverweer kan zijn, waardoor de gevangene zich bvb wil onttrekken aan herhaalde en inspanning vergende ondervragingen. De reactie tot bekentenis vanwege de gevangene kan in deze omstandigheden niet tegen hem worden weerhouden. Aan de oorsprong ligt immers een hechtenis, die onrechtmatig zal blijken te zijn. (F.C.)

Besluit.

Huidig wetsvoorstel sluit aan bij in vele landen van kracht zijnde wetgeving⁽³⁶⁾. Het staat niet alleen in het geheel van de parlementaire initiatieven⁽³⁷⁾.

Het hoeft geen betoog dat de preventieve hechtenis tot een minimum moet beperkt worden⁽³⁸⁾. De praktijk leert evenwel dat dit niet steeds het geval is. Steeds meer wordt aangedrongen op een beperking van de toepassing van de voorlopige hechtenis⁽³⁹⁾.

Het wetsvoorstel kan hier in belangrijke mate aan verhelpen. Door het bemoeilijken van de mogelijkheid een aanhoudingsmandaat te verlenen en de handlichting ervan te bevorderen, wordt preventief het belang van de toekomstige verdachte beschermd. Het recht op vergoeding — dat, bij strikte toepassing van de voorlopige hechtenis, weinig toepassing zou kunnen vinden — sluit het geheel van de beschermingsmaatregelen doeltreffend af.

De praktische draagwijdte van huidig voorstel kan nog niet worden bepaald.

De toepassing van artikel 28 — bij miskenning van artikel 5 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens — lijkt eerder uitzonderlijk te zijn. De huidige rechtspraak is tot op heden zeer omzichtig omgesprongen met mogelijke inbreuken op artikel 5 van het Verdrag⁽⁴⁰⁾.

Het lijkt ons dat artikel 27 een groter belang zal verwerven. Wellicht kan betreurd worden dat het voorstel twee afzonderlijke procedures heeft voorzien. Niet alleen kan dit hinderlijk zijn voor de praktijk. Artikel 27 maakt bovendien betwistingen mogelijk die in feite tot de bevoegdheid behoren van onze vonnisgerechten. De eenmaking van de procedure dringt zich op.

De bevoegdheid van de Raad van State en, a fortiori van de administratie kan wellicht nog op andere gronden be-

treurd worden. De persoonlijke rechten — zoals het recht op vrijheid — hebben een burgerlijk karakter⁽⁴¹⁾. Een sanktionering van een inbreuk op het recht op individuele vrijheid behoort dan ook enkel tot de bevoegdheid van de burgerlijke rechter. De tot nog toe beperkende toepassing van artikel 7 van de wet van 23 december 1946 door de Raad van State, zal het wetsontwerp van een groot deel van zijn reële betekenis beroven.

Anderzijds lijkt het uitdrukkelijk uitsluiten van een vergoeding bij het toekennen van een gevangenisstraf van kortere duur dan de voorlopige hechtenis ons niet gerechtvaardigd. Wellicht zou de bevoegdheid tot het toekennen van een vergoeding in een dergelijk geval kunnen voorbehouden worden aan de rechter.

Frans CLEYMANS en Jan UYTTERSROT
Advocaten te Brussel

(1) Verklaring in Senaatszitting van 28 ventôse van het jaar XII geciteerd door P. Foriers, *Les lacunes en droit*, en Ch. Perelman, *Le problème des lacunes en droit*, Brussel, 1968, p. 16 en 17).

(2) Er is op dit ogenblik een wetsontwerp aanhangig bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers. cfr. infra.

(3) G.A. Ugeux, *La personne qui a été, à tort, arrêtée préventivement pourrait-elle prétendre à une indemnité de la part de l'autorité publique?*, in *Revue de droit pénal et de criminologie*, 1953-54, 311 en volgende met verwijzingen aldaar.

Zie ook C.S. Aronstein, *De quelques manières d'affermir la liberté*, J.T. 1968-69, 237-238.

evenals René Warlomont, *De l'indemnisation des inculpés indûment poursuivis, détenus, mis en observation ou internés*, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 1932, p. 1964 en 1933, p. 163.

(4) G. A. Ugeux, o.c., p. 321.

(5) *Pas.*, 1960, I, 915

alsook: R.C.J.B., 1960 p. 257 en volgende, met conclusies van advocaat-generaal Mahaux en noot van Prof. J. Dabin.

(6) J. Dabin, o.c. p. 307 met verwijzing aldaar in dezelfde zin naar Dalcq en Savatier.

(7) M. Denys, *De overheidsaansprakelijkheid bij de verplichte vaccinatie*, een rechtsvergelijkende studie, (1968) n° 78.

(8) Delva, *Evolutie van de rechtspraak inzake fundering van de overheidsaansprakelijkheid*, Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht, 1969, n° 2, p. 67 en volg. vnl. n°s 92 tot 97.

(9) Trouwens de kamerkommissie tot herziening van de Grondwet heeft reeds een tekst goedgekeurd teneinde de respectering van de menselijke persoon zo breed mogelijk te verzekeren: integriteit, persoonlijke en familiale intimiteit, gezondheid, rust.

(10) Zie o.a. Teissier Georges, *La responsabilité de la puissance publique*, Paris, 1906, 177 e.v.

(11) P. Delvolvé, *Le principe d'égalité devant les charges publiques*, Paris, L.G.D.J., 1969 vnl. p. 363 e.v.

(12) P. Delvolvé, o.c. n° 588.

(13) Veder, noot in *Jurisclasser périodique*, 1962, II, 12.560.

(14) Morange, noot in *Dalloz*, 1959, 40;

(15) Léauté, *Pour une responsabilité de la puissance publique en cas de détention préventive*, *Dalloz*, 1966, chronique 61.

(16) *Bulletin de la Commission Internationale des Juristes*, Genève, december 1968, p. 7.

(17) Dit zeer gedetailleerd artikel is op zichtbare wijze geïnspireerd door het Britse habeas corpusstelsel, dat trouwens zijn invloed in bijna de ganse wereld heeft laten gelden.

Zie ook de universele rechtenverklaring van 1948 waarin wordt bepaald dat niemand op willekeurige wijze mag gevangen gehouden worden.

(18) *Cahiers de droit Européen*, 1969, n° 2, p. 196 e.v., met noot van J. Van Halewijn.

(19) eo loco, p. 218-219.

(20) eo loco, p. 210, alsoog art. 6, par. 2 van de Europese Rechtenconventie.

(21) zie de conclusies van Procureur-generaal Hayoit de Termicourt voor het arrest van het Hof van Cassatie van 27 november 1950, *Pas.*, 1951, I, 182.

(22) Een self-executing verdrag is een verdrag dat voldoende gedetailleerd is om de enkeling toe te laten daaruit onmiddellijk rechten af te leiden, zodat een uitvoeringsbesluit overbodig is. In een dergelijk verdrag hebben de verdragspartners de bedoeling om aan hun onderdanen onmiddellijk rechten toe te kennen en verplichtingen op te leggen.

(23) G. A. Ugeux, o.c., p. 324.

- (24) G. A. Ugeux, o.c., p. 322.
 (25) Dokumenten Kamer van Volksvertegenwoordigers, 472 (18-69), 1.
 (26) Voor meer bijzonderheden, zie J. Vanderveeren, J.T. 7 februari 1970, p. 93 e.v. «La détention est l'exception».
 (27) Artikel 3 voegt de artt. 27, 28 en 30 toe aan de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis.
 (28) Buiten de gevallen van toepassing van de artikelen 147, 155 en 156 van het Strafwetboek en artikel 505 van het Wetboek van Rechtsvordering.
 (29) Dokumenten Kamer van Volksvertegenwoordigers, id.
 (30) Artikel 5, 4° van het Verdrag voorziet bvb het recht «binnen redelijke termijnen» berecht te worden of hangende het proces in vrijheid gesteld te worden. Vgl. Cass. 16 maart 1964, *Pas.*, I, 762.
 (31) Raad van State, Dok. Kamer, id. p. 14.

- (32) Een amendement van de heer Lindemans voorziet slechts een termijn van drie dagen (Dok. Kam. 472).
 (33) Raad van State, Dok. Kamer, id. C. Cambier, Droit Administratif, 1968, p. 517.
 (34) Dok. Kamer, id. p. 5.
 (35) Raad van State, id. p. 14.
 (36) G. A. Ugeux, o.c.
 (37) F. Baert, Dok. Senaat, 22 oktober 1968, nr. 141.
 (38) A. Vranckx, Toelichting wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 6 en 19 van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis, R.W. 66-67, 2029.
 (39) J. Vanderveeren, J.T. 7 februari 1970, p. 93 e.v.
 (40) Geen enkele voorziening heeft tot cassatie geleid. Zie L. Lambrecht, *Jura Falconis*, 68-69, vooral p. 115.
 (41) Lenaerts, De burgerlijke, politieke en administratieve rechten in de bevoegdheidsregeling naar Belgisch recht, 1957, n° 218, p. 192.

DE CUMULATIE VAN VERGOEDINGEN NAAR AANLEIDING VAN ONVRIJWILLIGE DOODSLAG

Inleiding.

Men weet dat de laatste tijd, zowel in de rechtspraak als in de doctrine, een hernieuwde reactie is ontstaan tegen het cumuleren van vergoedingen die, naar aanleiding van onvrijwillige doodslag, door de overlevende familieleden van het slachtoffer enerzijds onder de vorm van overlevingspensioen of wezenrenten worden verkregen en, anderzijds, van de derde aansprakelijke worden gevorderd.

Pogingen om, bij voorbeeld, bij de vaststelling van de schadevergoeding door de aansprakelijke verschuldigd op grond van het gemeen recht, rekening te houden met overlevingspensioenen aan de rechthebbenden van het slachtoffer toegekend, zijn herhaaldelijk gestuit op de afwijzende houding van ons Hof van Cassatie. Wij kunnen, voor de laatste jaren, de meest typische arresten citeren:

- 8 juli 1956 (werknemer van de N.M.B.S.) ⁽¹⁾
- 4 april 1966 (bediende) ⁽²⁾
- 28 februari 1968 (bediende) ⁽³⁾
- 4 november 1968 (arbeider) ⁽⁴⁾

Het feit dat tegen een steeds bevestigde stelling toch nog gepoogd wordt een cumulatieverbod ingang te doen vinden verdient wel de aandacht.

Het «Journal des Tribunaux» heeft een volledige aflevering gewijd aan het probleem. Mr. O. Dalcq, die zijn onderzoek uitbreidt tot de cumulatie i.v.m. vergoedingen voor lichamelijke ongeschiktheid, heeft in dat nummer, een lans gebroken voor het Hof van Beroep van Luik dat, in een arrest van 7 november 1968, een nieuwe poging heeft gedaan om het standpunt van het Hof van Cassatie te ontzenuwen en stelt dat een officieel toegekend weduwepensioen van de vergoeding door de aansprakelijke verschuldigd dient afgetrokken te worden ⁽⁵⁾.

Wij hebben, in een open brief aan het «Journal des Tribunaux», de mening geopperd dat, hoe lofwaardig de poging van het Hof van Luik op economisch gebied ook mag zijn, het eenzijdig perspectief in hetwelk de stelling van het Hof wordt doorgevoerd, bezwaarlijk met de eisen van de sociale rechtvaardigheid kan verzoend worden ⁽⁶⁾.

Wij hebben, zeer summier, aangevoerd dat er andere vormen van onverantwoorde cumulaties bestaan, zoals individuele of collectieve levensverzekeringen of ongevalverzekeringen en patronale pensioenstelsels die zelden of nooit ter sprake komen wegens het privaat karakter van die voorzieningsmaatregelen.

Wij hebben dan ook gemeend dat, indien men in de begroting van de schade ieder juridische norm, zoals de oorzaak van de verbintnissen wil weren, men de stelling konsekwent moet doorvoeren en het cumulatieverbod niet mag beperken tot die flagrante gevallen waar de cumula-

tie als het ware tastbaar is wegens het openbaar karakter van de vergoeding en dat, indien om bepaalde praktische redenen, de toepassing van het verbod op alle vormen van onverantwoorde cumulatie niet mogelijk was, de stelling van het Hof van Cassatie ons nog de billijkste scheen.

In zijn antwoord heeft Mr. O. Dalcq, de ernst van het bezwaar wel willen erkennen maar hij vond onze stelling te radikaal en te algemeen ⁽⁶⁾.

Wij geven volgaarne toe dat zij het was en vermits de indrukwekkende reactie tegen de rechtspraak van het Hof van Cassatie, waarvan het Hof van Luik de leiding schijnt te hebben genomen, en die ook in de rechtsleer gezaghebbende verdedigers vindt, gestadig aan veld wint, leek het ons nuttig onze eigen opvatting te verdiepen en te nuanceren.

1. De stelling van het Hof van Cassatie.

Het probleem dat wij behandelen is natuurlijk niet nieuw en het standpunt dat het Hof van Cassatie terzake aankleeft vinden wij reeds terug in een arrest van 15 april 1937 ⁽⁷⁾. Blijkbaar werd de stelling die erin is verdedigd ingegeven door de rechtspraak van de strafrechtelijke kamer van het franse Hof van Cassatie ⁽⁸⁾.

Duidelijk en kernachtig geformuleerd komt deze stelling tot uiting in het arrest van 4 november 1968 dat wij reeds hebben aangehaald:

«Attendu que le droit de la veuve à être indemnisée du préjudice résultant de la perte de la partie des salaires de son époux dont elle tirait profit a pour cause la faute de l'auteur responsable de l'homicide du dit époux, tandis que la mort de celui-ci n'est que l'occasion qui fait naître le droit à la pension de survie qui est fondée sur une cause juridique distincte et est indépendante du préjudice effectivement subi.»

Als vroegere rechtsleer in de lijn van de stelling van ons hoogste gerechtshof kan men citeren: De Page ⁽⁹⁾; Mw. David ⁽¹⁰⁾; Mw. Rouffy ⁽¹¹⁾. Als voorstanders van het cumulatieverbod kan men aanhalen: R. André ⁽¹²⁾ en meer genuanceerd M. Wets ⁽¹³⁾ en O. Dalcq ⁽¹⁴⁾.

De heren Dabin en Lagasse, in een kritiek van het standpunt van De Page, hebben de kern van de zaak geraakt wanneer zij schreven:

«Il ne suffit pas de dire que *juridiquement parlant* la double créance de dommages et d'intérêts et de pension ne procède pas d'un même événement; que pour la première c'est la faute, pour la seconde, la mort, plus exactement les mesures prises par le défunt lui-même, par la loi ou par un tiers à l'occasion de cette mort. Autre est le problème: il est de savoir, *en fait*, si les mesures ainsi

prises et tendant à parer aux conséquences préjudiciables de la mort diminuent ou non, par compensation, le préjudice qui résulte de la mort» (15).

Wanneer deze eminente rechtsgeleerden, om ons probleem te benaderen, een juridisch normatief standpunt verlaten en bewust, naar louter pragmatische gegevens, en feitelijk naar de economische waarheid teruggrijpen, dan moeten daarvoor wel ernstige redenen aanwezig zijn.

En, inderdaad, men kan zich terecht afvragen waarom, in de bepaling van de concreet geleden schade, zoals zij door artikel 1382 B.W. wordt beoogd, iets anders in aanmerking moet worden genomen dan feitelijke gegevens. Een schade is een feit, geen juridisch begrip (16). De schade dient objectief t.a.v. de schadelijder te worden bepaald. De kinderen van een rentenier b.v., die uitsluitend van de opbrengst van zijn kapitaal leefde, hebben geen materiële schade geleden door de dood van hun vader, want zij vinden dat kapitaal, ongeschonden, in de nalatenschap terug. Waarom zou het anders gaan wanneer het inkomen van de familie mits een bepaalde voorzieningsmaatregel wordt in stand gehouden?

Men kan zich moeilijk van de indruk ontdoen dat de stelling van het Hof van Cassatie, in de grond, een pretoriaanse rechtspraak is die aan het begrip schade een juridische inhoud geeft die de auteurs van artikel 1382 B.W. er nooit hebben willen in leggen. Maar dan rijst de vraag naar de socio-economische motieven van een jurisprudentiële constructie waarvan men toch moeilijk kan aannemen dat zij door louter rechtskundige overwegingen is ingegeven.

Is het misschien de bezorgdheid voor de rechtszekerheid die hier een determinerende rol heeft gespeeld? Als men nadenkt over de mogelijke gevolgen die een ommekeer van de rechtspraak van het Hof van Cassatie zou kunnen hebben, is men geneigd op die vraag een bevestigend antwoord te geven. Wij geloven, inderdaad, dat, indien het Hof zijn standpunt volledig laat varen, wij binnen korte tijd voor dezelfde moeilijkheden zouden komen te staan als deze waarmee onze Ooster- en Noordereburen op dat stuk hebben af te rekenen.

Zoals men weet schrijft de Nederlandse rechtspraak aan de vergoeding voor doodslag een alimentair karakter toe zodat, voor de berekening van de vergoeding ten laste van de aansprakelijke, rekening wordt gehouden niet alleen met de uitbetaling van een verzekeringskapitaal maar ook met het openvallen van de nalatenschap (17). In Nederland heeft de tekst van artikels 1406 en 1407 N.B.W. daarin wel een invloed. In Duitsland waar de tekst van art. 844 B.G.B. minder beperkend is geformuleerd, is de kwestie te weten of de vergoeding naar aanleiding van doodslag al dan niet een alimentair karakter heeft nog steeds het voorwerp van hevige twisten in de rechtsleer en in de rechtspraak.

Indien het begrip «schade», niet meer volgens de juridische normen van ons Hof van Cassatie wordt bepaald maar louter feitelijk wordt opgevat is er, op het eerste gezicht, geen enkele reden die een rechter kan weerhouden de schade bij doodslag te beperken tot de noodzakelijke alimentatie van nabestaanden en de mate waarin deze alimentatie, in ieder concreet geval, als noodzakelijk dient te worden erkend zal o.m. afhangen van een persoonlijke conceptie van de billijkheid en, God weet, van de sociologische of de wijsgerige opvattingen van de rechter.

Dat hierin een gevaar van willekeur schuil gaat hoeft, voorzeker, geen betoog. Rechtszekerheid lijkt dus wel een redelijk motief te zijn; maar als men het standpunt van het Hof van Cassatie onder economisch oogpunt bekijkt komt men tot de vaststelling dat het Hof de schade feitelijk beziet als het verlies van een deel van een familiaal patrimonium dat, artificieel en abstract beschouwd, door

de aansprakelijke moet vergoed worden, wat er ook met het patrimonium globaal bezien mag gebeuren, zelfs ten gevolge van de schadeverwekkende handeling. Die conceptie van de schade mag men wel als liberaal-conservatief betitelen en dat zij in onze moderne wereld, die zo tuk is op doelmatigheid, meer en meer aan gezag verliest, is niet zo verwonderlijk.

Maar wat kan men in de plaats stellen zonder het gevaar te lopen de begroting van de schade aan mogelijke willekeur en aan de onzekerheid van uiteenlopende beslissingen bloot te stellen? Wat heeft, bij voorbeeld, het Hof van Luik ons, in dat verband, te vertellen?

II. De stelling van het Hof van Beroep van Luik.

In het arrest van 7 november 1968 wordt eerst en vooral, in de lijn van de hierboven aangehaalde doctrine van Prof. Dabin en Lagasse, de beoordeling van de schade op zuiver feitelijke basis globaliseerd:

«Attendu qu'il ne s'agit pas, en réalité, d'une question de déduction ni de cumul d'indemnités mais uniquement d'une question de fait: la détermination de l'existence et de l'étendue réelle de la réparation qui doit être mise à la charge du prévenu, c-à-d. la simple évaluation du dommage qu'il a effectivement causé par sa faute;

«Attendu qu'en ce qui concerne le dommage matériel litigieux, la perte subie par la veuve ne peut se mesurer qu'en comparant, en fait, le profit qu'elle retirait personnellement de l'activité professionnelle de son mari avant l'accident et celui dont elle bénéficie encore après l'accident».

Het Hof dat zich vermoedelijk wel bewust was van het feit dat zijn stelling, in haar ruime zin genomen en zonder beperking toegepast, een doos van Pandora kan worden, voegde aan de algemene regel die het stelde, een belangrijke restrictie toe.

«Attendu que, hormis le cas de libéralité ou d'acte de prévoyance volontaire, (18) les versements effectués obligatoirement par des tiers et les retenues imposées par la loi, ont précisément pour objet, sinon de réparer, du moins d'atténuer les effets du dommage matériel qu'en entraîne généralement le décès du chef de famille, en assurant à la veuve le remplacement d'une partie des ressources professionnelles perdues».

Deze overweging heeft het Hof er toe geleid het cumulatieverbod niet uit te breiden tot vergoedingen die geen wettelijk karakter hebben: in casu een bijkomende rente gevestigd bij de A.S.L.K. Waarom? Volgens de enige motivering die letterlijk uit de tekst te halen is, omdat de vrijwillige voorzieningsmaatregel niet voor doel heeft de gevolgen van het overlijden van het familiehoofd op het beroepsinkomen te compenseren!

Dat is zeker onjuist, Teleologisch en economisch gezien, is er geen enkel verschil tussen het weduwepensioen van staatsambtenaren b.v. waarvoor het slachtoffer 6% van zijn wedde, gedurende zijn carrière heeft afgestaan, en de weduwerente die verkregen wordt door een privaatspensioenfonds of een collectieve verzekering waartoe het slachtoffer vrijwillig is toegetreden; zelfs een kapitaal uitgekeerd in uitvoering van een levensverzekering of van een ongevallenverzekering heeft voor doel het economisch verlies van het beroepsinkomen van de verzekerde te compenseren en doet dat ook, daadwerkelijk.

Maar afgezien van de duidelijke vergissing die het Hof begaat in zijn appreciatie van het economisch karakter van de vrijwillige voorzieningsmaatregelen, moet gewezen worden op de praktische gevolgen van het arrest die, op sociaal vlak, niet beantwoorden aan de eisen van een verdelende rechtvaardigheid.

Het arrest onderwerpt aan het cumulatieverbod precies die vergoedingen waarop de rechthebbenden van loon-

en weddetrekkenden kunnen aanspraak maken en die, in zeer vele gevallen, de enige bestaansmiddelen van deze rechthebbenden zullen zijn.

Zouden, daarentegen, aan het cumulatieverbod ontsnappen al de vergoedingen die verworven zijn door vrijwillige bijdragen tot private fondsen of verzekeringen. Daaruit volgt dat hoe steviger de financiële toestand van het slachtoffer en hoe groter de bijdragen die konden betaald worden, des te substantiëler de toegestane cumulatie zal zijn.

Dat is zeker geen gezonde oplossing. Zij is ook niet economisch doelmatig. Maar wij begrijpen wel de grondgedachte die in de zienswijze van het Hof verscholen ligt. Het Hof wil klaarblijkelijk verhinderen dat het cumulatieverbod zou toegepast worden op vergoedingen die niet rechtstreeks aan een beroepsactiviteit verbonden zijn. Het maakt een onderscheid tussen de voorzieningen in verband met het professioneel leven en deze die louter van private, van familiale aard zijn. Het laatste is b.v. het geval voor een levensverzekering tot dekking van een hypothecaire lening aangegaan voor de bouw of de aankoop van een private woning. En die zienswijze is misschien niet onverantwoord als men de zo fel bekritiseerde Nederlandse opvatting niet wil onderschrijven.

Het Hof heeft, misschien, de regeling i.v.m. arbeidsongevallen voor ogen gehad en de niet-cumulatie van vergoedingen die deze wetgeving voorziet willen extrapoleren op de ongevallen van het privaat leven. Men mag daarbij niet uit het oog verliezen dat het probleem van de cumulatie zoals het hier ter sprake is, een algemeen karakter heeft en zich niet beperkt tot vergoedingen van loon- of weddetrekkenden en dat andere vergoedingen dan deze door verplichte bijdragen verkregen even goed een economische onverantwoorde cumulatie kunnen te weegbrengen.

III. Conclusie

Wij menen dat de oplossing van het arrest van Luik wegens haar eenzijdige en onjuiste formulering onbevredigend is.

Het is een partiële oplossing, onbillijk in de mate dat zij een gezond principieel slechts toepast op gevallen waar de cumulatie minder onverantwoord zou zijn dan in andere waar zij de cumulatie toelaat.

Zou, daartegenover, de traditionele voorzichtigheid van het Hof van Cassatie niet te verkiezen zijn? Wij menen van wel indien geen betere oplossing kan gevonden worden. Maar is een andere oplossing uitgesloten? Wettelijk zeker niet want de enige wetteksten is die van art. 1382 van het B.W.B. die aan de rechter, voor de bepaling van de schade, volledige vrijheid laat⁽¹⁹⁾. De moeilijkheid ligt dus niet op het juridisch vlak, «De lege lata» is zelfs het Nederlands stelsel mogelijk⁽²⁰⁾.

Uitgaande van de opinie van Prof. Dabin en Lagasse hebben wij getracht een formulering te vinden die de middenweg zou volgen tussen twee euvels: dat van een te brede omschrijving, met het risico van onzekerheid en willekeur, en dat van een te beperkte, met het gevaar het economisch doel niet te bereiken of aan de billijkheid te tornen. In die perspectief menen wij het volgende te mogen suggereren:

1. Bij doodslag is de materiële schade geleden door nabestaanden die van het inkomen van het slachtoffer voordeel trokken, het verlies van de financiële steun waarvan zij genoten.

2. Bij de bepaling van het verlies van de financiële steun dient rekening gehouden met de compenserende vergoedingen die het zelfde verlies beogen te dekken en die verworven zijn door voorzieningsmaatregelen welke

door of in het voordeel van het slachtoffer werden gevestigd naar aanleiding van zijn beroepsactiviteit.

Het laatste criterium i.v.m. de beroepsactiviteit lijkt ons verantwoord als men wil vermijden wat het Hof van Luik tracht te voorkomen. Een andere reden voor deze beperking zien wij in de praktische moeilijkheid waarvoor de aansprakelijke of zijn verzekeraar zou staan om het bestaan te bewijzen van vergoedingen van strikt private aard.

Zouden dus niet, volgens onze bepaling, onder het cumulatieverbod vallen de verzekeringen die onderschreven worden door het slachtoffer zelf, zonder enig verband met zijn professioneel statuut. Als voorbeelden kunnen wij aanhalen de levensverzekeringen en ongevallenverzekeringen die het slachtoffer, op eigen initiatief, zonder tussenkomst van derden, werkgever of beroepsvereniging, heeft afgesloten en waarvan hij de premies zelf, als private persoon, heeft betaald.

Zouden daarentegen wel aan het cumulatieverbod onderworpen worden de vergoedingen getrokken van patronale, bedrijfs- of professionele groepsfondsen of verzekeringen waarbij het slachtoffer was aangesloten; dat de aansluiting of de bijdragen vrijwillig of verplicht waren (wettelijk, statutair of contractueel) zou geen verschil maken.

Wij zien dus het criterium niet in de aard van de aansluiting of van de bijdrage tot de voorzieningsfondsen maar in het institutioneel en professioneel karakter van die fondsen of verzekeringen.

Wij maken ons niet te veel illusies over de praktische toepassing van deze criteria. Voor sommige categorieën van zelfstandigen b.v. zullen, ongetwijfeld, in bepaalde gevallen moeilijkheden rijzen en of de rechtszekerheid met onze formule volledig zal gediend zijn blijft een open vraag.

Ons voorstel is dan ook maar bedoeld als een bijdrage tot de studie van het probleem. Indien onze nota enkele nieuwe facetten van de kwestie heeft kunnen belichten en een verder «remuage des idées» heeft kunnen bevorderen dan is ons bescheiden doel bereikt.

P. GILOT
Bedrijfsjurist.

(1) R.G.A.R. 1958 - 6146.

(2) R.G.A.R. 1967 - 7859.

(3) R.G.A.R. 1968 - 8138.

(4) R.G.A.R. 1969 - 8309.

(5) Journal des Tribunaux 27 septembre 1969 (p. 507 en 513). Een andere poging van het Hof van Luik (arrest van 19 oktober 1967) werd door het Hof van Cassatie vrijgesteld door het arrest van 4 november 1968.

(6) Journal des Tribunaux 18 november 1969 - p. 590.

(7) Pas. 1937 - I - p. 113.

(8) Geciteerd door O. Dalcq. Nouvelles - Droit Civil V - Deel II, nr. 3288.

(9) De Page - Traité Dr. Civ. B - Deel II - nr. 1033.

(10) Journal des Tribunaux 1948 - p. 186.

(11) R.G.A.R. 1954 - r. 5438.

(12) Samenloop van schadevergoeding - Recht. Weekbl. '48-'49 - Kol. 481.

(13) Bull. Ass. 1952 - p. 169.

(14) O. Dalcq op. cit. - nr. 3302.

(15) Examen de jurisprudence - Rev. Crit. Jur. B. 1949 - p. 95.

(16) J. Ronse - Aanspraak op schadeloosstelling - Larcier 1954 - nr. 372.

(17) J. Ronse - op. cit. - nr. 400.

(18) Door ons onderstreept.

(19) Men kan zich afvragen in welke mate de rechtspraak van het Hof van Cassatie terzake geen afbreuk doet aan art. 95 van de grondwet.

(20) Volledigheidshalve moeten wij herinneren aan het bestaan van particuliere wetgevingen die «expressis verbis» cumulatie uitsluiten. Buiten de wet op de arbeidsongevallen kan men de gecoördineerde wetten op de oorspansioenen aanhalen. (Art. 1, Besluit Reg. 5 oktober 1948).

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 11 december 1969.

Voorzitter : M. Valentin.

Raadsheer-verslaggever : M. Busin.

Advocaat-generaal : M. Delange.

Bewijs. — Rechtsvordering gegrond op een overtreding van strafwet. — Rechtvaardigingsgrond. — Bewijslast.

Wanneer een rechtsvordering gegrond is op een overtreding van de strafwet, moet de eiser bewijzen dat de overtreding aan de verweerder te wijten is of dat de eventueel door deze laatste aangevoerde rechtvaardigingsgrond niet bestaat, in zover zijn bewering enig element bevat waardoor er geloof aan kan gehecht worden.

In dit verband heeft het bestreden arrest vastgesteld dat, volgens de geneesheer die het lichaam van het slachtoffer heeft onderzocht, de stelling naar luid waarvan het overlijden door de schok zou veroorzaakt zijn « de meest waarschijnlijke hypothese » is. Een gissing maakt de tegenovergestelde stelling niet helemaal ongehoofwaardig, zelfs indien ze de meest waarschijnlijke blijkt te zijn, en ze bevrijdt derhalve de eisende partij niet van de verplichting het bewijs te leveren dat op haar rust.

N.V. Uranus t./ Fédération des sociétés de secours mutuels socialistes.

Gelet op het bestreden arrest, op 7 november 1968 door het Hof van beroep te Luik gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1315, 1382 van het Burgerlijk Wetboek, 97 van de Grondwet en 1 van het Strafwetboek ;

doordat het bestreden arrest beslist dat het litigieuze ongeval te wijten was aan de schuld van de bestuurder van het voertuig en dat eiseres, als verzekeraar van deze bestuurder, gehouden was verweerder schadeloos te stellen voor de schadelijke gevolgen van het ongeval, op grond van de overweging dat het feit alleen dat genoemde bestuurder, zonder zijn snelheid te verminderen, plotseling van rechts naar uiterst links van de rijbaan was gereden, waar de wagen tegen een boom was gebotst, bewees dat de bestuurder een bij de geldende wetsbepalingen verboden maneuver had uitgevoerd, dat hij door dit gedrag ipso facto de schuld droeg en dat deze feiten niet alleen een betwistbaar vermoeden van zijn aansprakelijkheid doch een voldoende en volledig bewijs van zijn schuld waren, en door verwerping van de stelling van eiseres die in haar conclusie had doen gelden dat het ongeval was veroorzaakt of, althans, was kunnen veroorzaakt worden door een onpasselijkheid of door de natuurlijke dood van de bestuurder vóór het zogenaamde maneuver dat hem was toegeschreven, welke verwerping door het arrest wordt verantwoord door de overweging dat eiseres tot staving van een rechtvaardigingsgrond voor het maneuver van de bestuurder, wegens toeval of overmacht, geen enkel geldig vermoeden deed gelden ;

terwijl, eerste onderdeel, het tegenstrijdig was, enerzijds, te beslissen dat het niet-reglementaire maneuver van de bestuurder voldoende en volkomen bewezen was door de abnormale beweging van zijn wagen en dat dit maneuver dus geen betwistbaar eenvoudig vermoeden van zijn aansprakelijkheid was, en, anderzijds, te erkennen dat het,

integendeel, een vermoeden uitmaakt dat kon worden ontzenuwd door het bewijs van een toeval of van een overmacht welke het gedrag van de bestuurder zou hebben gerechtvaardigd (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

tweede onderdeel, het arrest door nietigheid is aangetast en, in elk geval, onvoldoende met redenen omkleed is, in zover het enkel uit de abnormale beweging van een voertuig het « volledige en voldoende bewijs » afleidt van het niet-reglementaire maneuver en van de door zijn bestuurder begane fout, van wie precies betwist was dat hij nog in leven was op het ogenblik van het zogenaamde « maneuver » dat hem wordt verweten, zulks te meer daar het arrest de hypothese van de dood van de bestuurder vóór het zogenaamde maneuver niet heeft uitgesloten, welke dood, uiteraard, de mogelijkheid van een niet-reglementair maneuver en, diensgevolge, van elke schuld of misdrijf van zijntwege zou hebben uitgesloten (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

derde onderdeel, het evenzeer tegenstrijdig was te beslissen dat verweerder verplicht was het bestaan van een bij de wet verboden maneuver te bewijzen en de bestreden beslissing niet te steunen op het bestaan van zodanig maneuver, doch enkel op dat van een abnormale beweging van het voertuig (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

vierde onderdeel, het arrest het geval waarin het vaststaat dat door een bestuurder een niet-reglementair maneuver werd uitgevoerd, in welk geval er een vermoeden van schuld en van aansprakelijkheid van zijntwege kan zijn, heeft verward met het geval waarin het niet vaststaat dat de bestuurder enig maneuver heeft uitgevoerd, omdat het niet vaststaat dat hij in leven was, in welk geval de eisende partij in aansprakelijkheid, overeenkomstig de artikelen 1315 en 1382 van het Burgerlijk Wetboek, moet bewijzen dat hij in leven was en dat hij, diensgevolge, het foutieve maneuver had kunnen uitvoeren (schending van genoemde artikelen 1315 en 1382 van het Burgerlijk Wetboek) ;

vijfde onderdeel, althans verweerder, die moest bewijzen dat de bestuurder op het ogenblik van het zg. maneuver in leven was, enkel van dit bewijs was kunnen worden vrijgesteld indien de rechter had vastgesteld dat de bewering van eiseres met betrekking tot de dood van de bestuurder geen enkel element bevatte waardoor er geloof aan kon worden gehecht ; het arrest, verre van vast te stellen dat zulks het geval was, enkel heeft vastgesteld dat uit de door eiseres aangevoerde verklaringen van een geneesheer bleek dat de dood van de bestuurder na het maneuver de meest waarschijnlijke hypothese was, hetgeen noodzakelijk de mogelijkheid onderstelde van het bestaan van de minder waarschijnlijk geachte hypothese van de dood van de bestuurder vóór het maneuver, en het in elk geval niet mogelijk maakte geen geloof te hechten aan de bewering van eiseres ; het arrest, door rekening te houden met de min of meer grote waarschijnlijkheid van deze bewering, zijn wettelijke verplichting niet is nagekomen om, overeenkomstig de artikelen 1315 en 1382 van het Burgerlijk Wetboek, door verweerder, oorspronkelijke eiseres, het zekere bewijs te doen leveren van de grondslag van haar stelling met betrekking tot de schuld en de aansprakelijkheid van de bestuurder, wat niet de waarschijnlijkheid maar de zekerheid onderstelde van het bestaan van een levende bestuurder op het ogenblik van het zogenaamde niet-reglementaire maneuver, welke zeker vereist wordt bij de artikelen 1 van het Strafwetboek en 1382 van het Burgerlijk Wetboek ;

zesde onderdeel, door te beslissen dat het niet was be-

wezen dat overmacht of toeval het niet-reglementaire maneuver van de bestuurder konden rechtvaardigen, het arrest een overweging heeft voorgedragen die van belang ontbloomt en niet ter zake dienend is, zonder enig verband met de conclusie van eiseres waarin werd betoogd dat de bestuurder op het ogenblik van het zogenaamde niet-reglementaire maneuver niet in leven was en dus zodanig maneuver niet had kunnen uitvoeren of, diensgevolge, geen fout had kunnen begaan door het uit te voeren; het bestreden arrest in elk geval geen wettelijke verantwoording heeft gegeven voor zijn beslissing over het bestaan van de overtreding van het verkeersreglement, welke een aansprakelijkheid en, diensgevolge, levende dader onderstelt, of over de schuld en de aansprakelijkheid van de bestuurder (schending van de artikelen 1 van het Strafwetboek, 1382 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet);

Overwegende dat eiseres tegen de burgerlijke rechtsvordering, door verweerster ingesteld en gegrond op een overtreding van de strafwet, aanvoerde dat de aansprakelijkheid voor het foutieve maneuver dat aan haar verzekerde was toegeschreven niet op deze laatste rustte, daar hij vóór de uitvoering ervan dood of door een dodelijke onpasselijkheid getroffen was;

Overwegende dat het arrest beslist dat eiseres het bewijs moet leveren van het toeval of de overmacht welke de aansprakelijkheid van haar verzekerde uitsluit;

Overwegende dat, wanneer een rechtsvordering gegrond is op een overtreding van de strafwet, eiser in de rechtsvordering moet bewijzen dat deze overtreding aan verweerster te wijten is of dat de eventueel door deze laatste aangevoerde rechtvaardigingsgrond niet bestaat, in zover zijn bewering enig element bevat waardoor er geloof aan kan worden gehecht;

Dat, in dit verband, het arrest er weliswaar op wijst dat verweerster niet « het geringste geldige vermoeden tot staving van haar bewering » verschaft; dat het echter vaststaat dat, volgens de geneesheer die het lichaam van het slachtoffer heeft onderzocht, de stelling naar luid waarvan het overlijden door de schok zou veroorzaakt zijn « de meest waarschijnlijke hypothese » is;

Dat een gissing, zelfs indien ze de meest waarachtige blijkt te zijn, de tegenovergestelde stelling niet helemaal ongeloofwaardig maakt en, diensgevolge, verweerster niet bevrijdt van de verplichting het bewijs te leveren dat op haar rust;

Dat het vierde, het vijfde en het zesde onderdeel van het middel gegrond zijn;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zover dit het hoger beroep van verweerster ontvangt;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter zou worden beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — Zie ondermeer Cass., 8 september 1960, R.W. 1961-62, 163. Maar als de rechtsvordering gegrond is op een onrechtmatige daad die geen overtreding van de strafwet is, moet de verweerder de rechtvaardigingsgrond die hij aanvoert, bewijzen: Cass. 23 maart 1961, Pas. 1961, I. 803.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 11 december 1969.

Voorzitter-verslaggever: M. Valentin.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Octrooi. — Motivering van vonnissen en arresten. — Nieuwe scheikundige stof. — Monopolie van het produkt ongeacht het fabricageprocédé.

Eiseressen beriepen er zich op dat het feit dat de uitvinder de nieuwe scheikundige stof had omschreven, namelijk door er de natuur- en scheikundige eigenschappen van op te geven, en aldus dit produkt nauwkeurig had geïdentificeerd, enkel kon worden verklaard in zover de uitvinder zich het monopolie van het produkt zelf had willen voorbehouden, ongeacht het fabricageprocédé ervan. Het bestreden arrest beantwoordt dit middel niet en is derhalve niet regelmatig met redenen omkleed.

Chas. Pfizer en C° Inc. t./ N.V. Certa e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 maart 1968 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1108, 1126, 1134, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 4, 17 en 23 van de wet van 24 mei 1854 op de uitvindingsoctrooiën (artikel 17 gewijzigd bij de wet van 1 juni 1964) en 97 van de Grondwet;

doordat, na te hebben vastgesteld dat het Belgisch octrooi nummer 523.640 van de eerste eiseres 1) als opschrift draagt: « Agentia tegen microben »; 2) in de beschrijvende memorie vooreerst verklaart dat de uitvinding « betrekking heeft op nieuwe agentia tegen microben; (ze) inzonderheid betrekking heeft op de bereiding van tot nu toe onbekende verbindingen, afgeleid van chlorotétracycline (en in de handel aangeboden onder de benaming 'Auréomycine') »; 3) vervolgens twee « voorwerpen » van de uitvinding omschrijft: één « bestaat erin nieuwe agentia tegen microben voort te brengen, bereid met antibiotica op basis van chlorotétracycline, doch die niet sommige van hun inconvenienten vertonen »; een ander is « de bereiding van bedoelde verbindingen in grote hoeveelheid »; 4) nog in zijn beschrijving vermeldt: « De produkten volgens de huidige uitvinding vormen een nieuwe klasse van antibiotica die tot hiertoe nog niet werden beschreven. Ze zullen tétracyclines genoemd worden »; 5) tenslotte, na een eigenschap van tétracycline te hebben vermeld, namelijk « een 'hoge werking' tegen een verscheidenheid van micro-organismen », de voordelen opsomt die « de nieuwe produkten bereid volgens de uitvinding » bezitten, — en er op gewezen te hebben dat het weglaten van het produkt zelf in de samenvatting van de aanvraag niet impliceerde — vermits deze tekst niet afzonderlijk mocht worden beschouwd — dat verzoekster de bedoeling had te kennen gegeven enkel een octrooi voor de bereidingswijze te bekomen, het bestreden arrest, dat de beslissing van de eerste rechter bevestigt, deskundigen aanstelt om na te gaan volgens welk procédé de als namaak aangeklaagde tétracycline van Poolse oorsprong werd bekomen, die door de dertiende verweerster werd gefabriceerd, door de eerste verweerster voor rekening van de twaalfde in België te koop werd aangeboden en door de andere verweerders in bezit werd gehouden of verspreid, en de eiseressen in de kosten veroordeelt met verwerping van hun rechtsvorderingen en bij conclusies die ertoe strekten te doen zeggen voor recht dat « het octrooi nummer 523.640 het produkt tétracycline op zichzelf, ongeacht de berei-

dingswijze ervan, evenals zijn zouten dekte», en dat de verwerende partijen, elk voor wat haar betrof, zich dien- volgens schuldig hadden gemaakt aan namaking van het voorwerp van genoemd octrooi door hetzelfde produkt genaamd tétracycline en afkomstig uit Polen op het Belgisch grondgebied binnen te brengen, te bezitten, te koop aan te bieden en te verkopen — op grond dat uit de ontleding van de voornoemde gezamenlijke vermeldingen in de aanvraag blijkt dat «het voorwerp dat het litigieuze octrooi tracht te omschrijven een produkt is dat volgens een bepaald procédé werd bekomen», dat «verzoekster daarin verenigt, door ze nauw te verbinden, het produkt en het fabricageprocédé ervan», of nog «de bekommernis doet blijken het produkt aan een fabricageprocédé te paren», en «dat bij het onderzoek van de aanvraag... niet blijkt dat de vaste wil (om zich het monopolie voor te behouden van het produkt dat volgens om het even welk procédé werd bekomen) werd geformuleerd»;

terwijl, eerste onderdeel, enerzijds, uit de samenvoeging van artikel 7 met de artikelen 1 en 23 van de wet van 24 mei 1854 op de uitvindingsoctrooiën blijkt dat, om klaar en volledig te zijn, de aanvraag van een octrooi tot dekking van een produkt niet alleen de aard van het opgeëiste produkt moet doen kennen, maar bovendien het fabricageprocédé of de fabricageprocédés van dit produkt moet aangeven die er een exploitabel nijverheidsvoorwerp van kunnen maken, en, anderzijds, uit artikel 4 van genoemde wet, dat het octrooi van een produkt, wegens zijn voorwerp zelf, dat een nieuwe zaak is, uiteraard omvat dat niemand het produkt mag fabriceren, zelfs niet volgens een procédé dat helemaal verschilt van het in het octrooi beschreven procédé, zelfs niet volgens procédés waarvan de uitvinder van het produkt geen kennis heeft gedragen; zo de feitenrechter weliswaar de bewoordingen van de aanvraag en de draagwijdte van het octrooi soeverein beoordeelt, dit echter geschiedt op voorwaarde dat hij het octrooi niet schendt door er de bewoordingen van te miskennen of door er het voorwerp onjuist van uit te leggen; voormelde wetsbepalingen, die een correcte uitlegging van de uitvindingsbrevetten door de rechter beheersen, verbieden te beschouwen dat de «nauwe band», door de verzoeker gelegd tussen het nieuwe produkt dat hij beschrijft en het procédé gevolgd om het te bekomen, zijn wil om het produkt op te eisen uitsluit, daar deze band noodzakelijk is, en evenzo verbieden van de verzoeker te eisen, opdat er opeising van het produkt zou zijn, dat hij in zijn aanvraag zijn wil te kennen geeft zich er het monopolie van voor te behouden «volgens om het even welk procédé», daar dit monopolie het gevolg is dat de wet zelf aan het octrooi betreffende een nieuwe zaak toekent; de verkeerde criteria welke het bestreden arrest heeft toegepast de artikelen 1, 4, 17 en 23 van de wet van 24 mei 1854 schenden; door, diensgevolge, de draagwijdte van het octrooi nr. 523.640 enkel te beperken tot het procédé voor het bekomen van tétracycline, met uitsluiting van tétracycline zelf, het arrest het voorwerp van genoemd octrooi onjuist heeft uitgelegd (schending van de artikelen 1 en 17 van de wet van 24 mei 1854 en 1108, 1126 en 1134 van het Burgerlijk Wetboek) en de bewoordingen van de aanvraag en, bijgevolg, de bewijskracht van deze aanvraag heeft miskend (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek);

tweede onderdeel, de eiseressen bij conclusie de belangrijkheid hadden onderstreept, om de juiste draagwijdte van het octrooi nummer 523.640 aan te geven, van de passus van zijn beschrijving (bladzijde 5, regels 2 tot 14) waarin wordt gegeven de juiste definitie en de door de ontleding gebleken kenmerken van het produkt, inzonderheid het smeltpunt, de optische rotatie, het zuurstofgehalte, het koolstofgehalte; het bestreden arrest door deze passus volkomen over te slaan bij het onderzoek van het octrooi;

zonder hiervoor de redenen op te geven, artikel 97 van de Grondwet heeft geschonden.

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat de eiseressen ter rechtvaardiging dat het octrooi het produkt «tétracycline» dekte, beschouwd op zichzelf en ongeacht de fabricagewijze ervan en niet alleen dit produkt bekomen volgens het in het octrooi beschreven procédé, bij conclusie aanvoerden dat het bewijs van de gegrondheid van hun stelling voortvloeide uit de «zorg waarmee de uitvinder het essentiële voorwerp van zijn uitvinding, dat wil zeggen de «tétracycline», heeft beschreven aan de hand van de natuurkundige gegevens en de ontleding van dit nieuwe produkt, inzonderheid het smeltpunt, de optische rotatie, het zuurstofgehalte, het koolstofgehalte; dat deze zorg niet verklaard zou kunnen worden indien het ging om een produkt dat niet nieuw was en waarvan de uitvinder zich het monopolie niet wilde voorbehouden door middel van het octrooi»;

Dat aldus de eiseressen zich erop beriepen dat het feit dat de uitvinder de nieuwe scheikundige stof had omschreven, namelijk door er de natuur- en scheikundige eigenschappen van op te geven, en aldus dit produkt nauwkeurig had geïdentificeerd enkel kon worden verklaard in zover de uitvinder zich het monopolie van het produkt zelf heeft willen voorbehouden, ongeacht het fabricageprocédé ervan;

Overwegende dat het arrest dit middel niet beantwoordt en, diensvolgens, niet regelmatig met redenen is omkleed;

Dat het middel gegrond is;

Om deze redenen:

en zonder dat er grond bestaat tot onderzoek van het eerste onderdeel dat geen ruimere cassatie zou kunnen meebrengen;

Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zover het zowel het oorspronkelijk hoger beroep als het tegenberoep heeft ontvangen en de onderneming naar Pools publiek recht (l'Union de l'industrie pharmaceutique genaamd) Polfa buiten de zaak heeft gesteld;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter zou worden beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik;

Verklaart dit arrest verbindend voor de dertiende verweerster.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 12 december 1969.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. Louveaux.

Advocaat-generaal: M. Colard.

Advocaten: Mrs. Philips, Bayart en van Hecke.

Pacht. — Recht van voorkoop. — Verkoop met miskenning van het recht van voorkoop. — Voordering tot indeplaatsstelling. — Beding in de verkoopakte tot verandering van de bestemming. — Geen verplichting voor de koper.

Het bestreden vonnis heeft in een geval van verkoop met miskenning van de rechten van voorkoop van een pachter zijn eis tot indeplaatsstelling afgewezen op grond dat hij niet de bedoeling heeft te kennen gegeven een bijzondere voorwaarde uit de authentieke akte van verkoop te aanvaarden, te weten de verplichting voor de koper om op de aangekochte grond een nijverheidsin-

richting op te richten binnen twee jaar en deze te exploiteren gedurende drie jaar.

Het door de wetgever nagestreefde doel zou niet bereikt worden moest art. 1778 quinquies in die zin worden uitgelegd dat de uit de authentieke akte van verkoop voortvloeiende verplichting tot verandering van bestemming van het goed, waarin de koper heeft toegestemd, aan de indeplaatsgestelde pachter tegenstelbaar zou zijn. Deze kan dan ook niet gehouden zijn tot het naleven van die verplichting wanneer ze niet verenigbaar is met de aan de pachter-koper door de wet opgelegde verplichting de landbouwexploitatie voort te zetten.

Van den Heede t./ C.O.O. Nokere en
N.V. Syeenimex.

Gelet op het bestreden vonnis, op 13 december 1967 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1774, paragraaf 3, 1778 bis tot 1778 octies, inzonderheid, 1778 ter, 1778 quinquies en 1778 sexies, 8°, van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet.

doordat het bestreden vonnis, na te hebben vastgesteld dat, bij gebrek aan door de vrederechter voorafgaande erkenning van het karakter van grond voor industrieel gebruik bestemd, eiser een recht van voorkoop had op het landeigendom aan tweede verweerster verkocht, de rechtsvordering van eiser om in de plaats van deze laatste gesteld te worden niettemin ongegrond verklaart om de redenen dat de indeplaatsgestelde pachter gehouden is, benevens de terugbetaling van de prijs, tot de verplichtingen die voor de koper voortvloeien uit de authentieke verkoopakte en tot de lasten die zijn ingeschreven of overgeschreven vóór de inschrijving van de eis, dat ten deze in die akte als bijzondere voorwaarde werd bedongen de verplichting voor de koopster om op de aangekochte grond een nijverheidsinstelling op te richten binnen twee jaar en deze te exploiteren gedurende drie jaar, dat eiser noch in conclusie noch anders zijn inzicht heeft te kennen gegeven dat hij die bijzondere voorwaarde aanvaardt en hij dus de vereisten tot indeplaatsstelling niet vervult en dat de sanctie van de schadevergoeding juist werd gesteld voor de gevallen waarin de verkoopvoorwaarden te zwaar voortkomen;

terwijl, eerste onderdeel, het tegenstrijdig is, enerzijds te beslissen dat eiser het recht van voorkoop heeft om de redenen dat de verpachte gronden niet vóór de verkoop werden erkend als gronden voor industrieel gebruik bestemd, en anderzijds eiser de vordering tot indeplaatsstelling van de koper te ontzeggen om de reden dat hij de bij de verkoopakte opgelegde industriële bestemming van die gronden niet aanvaardt, en die tegenstrijdigheid in de redenen en in het dispositief van het vonnis gelijk staat met een gebrek aan redenen (schending van artikel 97 van de Grondwet);

tweede onderdeel, de pachter wiens recht van voorkoop miskend werd, gerechtigd is vrij te kiezen tussen zich in de plaats van de koper te doen stellen of een forfaitaire vergoeding te vorderen en, indien hij de indeplaatsstelling vordert, hij niet kan gehouden zijn tot het naleven van de uit de verkoopakte voortvloeiende verplichtingen die, zoals het oprichten van een nijverheidsinstelling en het exploiteren ervan, het landbouwkarakter aan de verkochte goederen ontnemen (schending van al de aangeduide wetsbepalingen, ter uitzondering van artikel 97 van de Grondwet);

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat uit de aan het Hof regelmatig overgelegde stukken blijkt dat een aan eiser in pacht gegeven

landeigendom aan de tweede verweerster als nijverheidsgrond verkocht werd met de verplichting op de aangekochte gronden een nijverheidsinstelling op te richten en deze te exploiteren;

Overwegende dat het vonnis releveert dat de verkochte gronden in de pachtovereenkomst niet als nijverheidsgronden zijn opgegeven noch door de vrederechter als zodanig werden erkend en eruit afleidt dat eiser zijn recht om in de plaats gesteld te worden van de koopster mag laten gelden zo hij bereid is, quod non, voormelde verplichting over te nemen;

Overwegende dat de wet van 1 februari 1963, die in het Burgerlijk Wetboek, na artikel 1778, zekere bepalingen heeft ingelast, er toe strekt de aankoop van gronden door de pachter-exploitant te bevorderen en hem een recht van voorkoop toekent niet alleen in zijn belang maar ook in dit van de landbouw in het algemeen;

Overwegende dat luidens artikel 1778 sexies van het Burgerlijk Wetboek, de pachter geen recht van voorkoop heeft indien het goed niet geëxploiteerd wordt tenzij door hem persoonlijk, hetzij door bepaalde personen;

Dat overeenkomstig artikel 1778 octies van gezegd wetboek, de pachter die gebruik heeft gemaakt van het recht van voorkoop, niet mag, gedurende een periode van vijf jaar te rekenen van de aankoop, het goed vervreemden aan andere personen dan die door de wet bepaald;

Overwegende dat uit de samenlezing van voormelde wetsbepalingen volgt dat de pachter die gebruik maakt van zijn recht van voorkoop, zijn landbouwexploitatie minstens gedurende een periode van vijf jaar te rekenen van de aankoop, hetzij persoonlijk moet voortzetten hetzij aan bedoelde andere personen moet overdragen;

Overwegende dat de door artikel 1778 quinquies van hetzelfde wetboek ingevoerde indeplaatsstelling de miskenning van het recht van voorkoop sanctioneert in hoofde van de verpachter die een pachter zijn exploitatie ontnemt;

Overwegende dat het door de wetgever nagestreefde doel niet zou bereikt zijn moest gezegd artikel 1778 quinquies in die zin worden uitgelegd dat de uit de authentieke akte van verkoop voortvloeiende verplichting tot verandering van bestemming van het goed, waarin de koper heeft toegestemd, aan de in de plaats gestelde pachter tegenstelbaar zou zijn;

Dat deze laatste dan ook niet kan gehouden zijn tot het naleven van die verplichting wanneer deze niet verenigbaar is met de aan de pachter-koper door de wet opgelegde verplichting de landbouwexploitatie voort te zetten;

Dat het tweede onderdeel van het middel gegrond is;

En overwegende dat de vernietiging van het vonnis zich moet uitbreiden tot het dispositief dat, in strijd met de conclusies van verweersters, beslist dat eiser geen afstand heeft gedaan van zijn recht op voorkoop, dispositief waartegen de verweersters zich niet in verbreking konden voorzien en dat dan ook, ten aanzien van de draagwijdte van de uit te spreken vernietiging, niet te onderscheiden is van het bestreden dispositief;

Om deze redenen:

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan en zegt dat hierover door de feitenrechter zal worden beslist;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT. — De artikelen 1778 bis tot 1778 octies van het Burgerlijk Wetboek zijn vervangen door de artikelen 47 tot 54 (zie de tekst met commentaar door G. Traest in

T.P.R., 1969, 495 e.v.). Voor zover er enige wijziging aan de tekst van die artikelen gebracht werd lijkt ze geen invloed te hebben op de oplossing die het Hof van Cassatie aan de in het vorenstaande arrest behandelde probleem geeft.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 7 januari 1970.

Voorzitter : M. De Bersaques.

Raadsheer-verslaggever : M. Hallemans.

Advocaat-generaal : M. Krings.

Advocaten : Mrs. Bayart en Struye.

Pacht. — Begrip. — Druivenserres.

Uit het bestreden vonnis blijkt dat ten deze de nijverheidsinstallaties (druivenserres) samen met de grond een ondeelbaar geheel vormen dat bestemd is voor het kweken van natuurlijke of nijverheidsvruchten.

Aldus heeft de rechter zijn beslissing dat het ten deze om een pacht ging wettelijk gerechtvaardigd en had hij niet verder te onderzoeken welke van de bestanddelen van dit goed, hetzij de grond, hetzij de zich erop bevindende installaties, de belangrijkste waren.

Taymans t./ Fulaerts.

Gelet op het bestreden vonnis, op 15 december 1967 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1711 en 1775 van het Burgerlijk Wetboek, dit laatste artikel gewijzigd door artikel 14 van de wet van 7 juli 1951 tot wijziging van de wetgeving op de landpacht en door artikel 1 van de wet van 15 juni 1955 tot wijziging van de wetgeving op de landpacht, 59 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering ingevoerd door artikel 19, paragraaf 2 van voormelde wet van 7 juli 1951,

doordat, nu de oorspronkelijke vordering van eiser ertoe strekte de opzegging goed en geldig te horen verklaren, die hij op 29 september 1966 aan verweerder voor de datum van 1 mei 1968 had gegeven met betrekking op acht druivenserres gelegen te Hoeilaart, welke verweerder op 1 mei 1965 mondeling voor een termijn van drie jaren in huur had genomen van de rechtsvoorganger van eiser, en verweerder te horen bevelen op de aldus gestelde datum het verhuurde goed te ontruimen, het bestreden vonnis deze vordering niet ontvankelijk verklaart om de reden dat de verhuring van serres voor het telen van wijndruiven een landpacht is en de vordering van eiser niet ontvankelijk diende verklaard te worden bij gebrek aan oproeping in verzoening, wegens vormgebreken van de opzeggingsbrief en bij gebrek aan dagvaarding binnen de drie maanden van het verzet van verweerder, en meer bepaald om de redenen dat een verhuring van druivenserres een landeigendom tot voorwerp heeft, dit wil zeggen een zekere oppervlakte grond die natuurlijke of nijverheidsvruchten opbrengt, dat de grond een wezenlijk bestanddeel is van de huur, daar de wijnstokken in de grond geplaatst worden, dat die grond waaruit de wijnstokken de bestanddelen van hun groei trekken geen accessorium is van de huur, welke ook de belangrijkheid weze van de mechanische en chemische middelen die gebruikt worden om de voortbrengst van de vruchten te verbeteren en te bespoedigen, dat het begrip accessorium slechts belang heeft wanneer zekere bestanddelen van de huur de bewoning tot voorwerp hebben, maar dat in zover vruchten door de grond voortgebracht worden, de respektieve belangrijkheid van de natuurlijke en van de nijverheidsmiddelen die gebruikt

worden zonder belang is voor het omlijnen van het begrip grondprodukten,

terwijl, eerste onderdeel, om te beslissen dat een bepaalde huurovereenkomst een landpacht is in de zin van artikel 1711 van het Burgerlijk Wetboek, en dat dienvolgens artikel 1775 van dit Wetboek en artikel 59 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering op die huurovereenkomst van toepassing zijn, het niet volstaat te constateren dat de grond, waarop de gewassen geplaatst worden en waaruit zij de bestanddelen van hun groei trekken, een wezenlijk bestanddeel van de huurovereenkomst uitmaakt, doch daarbij onderzocht moet worden of de grond het belangrijkste bestanddeel is van de met het oog op een bepaalde teelt in huur gegeven goederen, dan wel een louter accessorium van de andere met gezegd doel in huur gegeven goederen, zulks ook wanneer die andere goederen niet een woning zijn maar allerhande installaties.

tweede onderdeel, eiser in conclusie er zich niet toe beperkt had aan te voeren dat in de druiventeelt de aangewende nijverheidsmiddelen belangrijker zijn dan de aangewende natuurlijke middelen, maar daarbij meer bepaald had laten gelden dat de voor de teelt onontbeerlijke glazen constructies, verwarmingsinstallaties, groeibakken, besproeiingsinrichtingen, bemestingsapparatuur en dergelijke meer, een onafscheidbaar deel van het verhuurde goed uitmaken en dat hun aanwezigheid de beweegredenen uitmaakt van het afsluiten van de huurovereenkomst en een determinerende invloed uitoefent op de bepaling van de huurprijs, zodat, door zich te beperken tot de hoger vermelde constataties, het vonnis geen afdoend antwoord geeft op het door eiser ingeroepen middel, zoals nochtans door artikel 97 van de Grondwet vereist wordt :

Overwegende dat uit het vonnis blijkt dat, ten deze, de nijverheidsinstallaties, samen met de grond een ondeelbaar geheel vormen dat bestemd is voor het kweken van natuurlijke of nijverheidsvruchten ;

Dat aldus de rechter zijn beslissing dat het ten deze om een pacht ging wettelijk rechtvaardigt en niet verder te onderzoeken had welke van de bestanddelen van dit goed, hetzij de grond, hetzij de zich erop bevindende installaties, de belangrijkste waren ;

Dat hij, terzelfdertijd, passend antwoordt op de in het tweede onderdeel bedoelde conclusie ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

RAAD VAN STATE

7e Kamer. — 8 juli 1969.

Voorzitter : M. Declaire.

Raadsheren : M.M. Smolders en Vermeulen.

Auditeur : M. Vliebergh.

Advocaat : Mr. W. Lambrechts.

Openbare ambtenaren en beambten. — Dienstaanwijzing en mutatie. — Maatregel van inwendige orde. — Examens en vergelijkende examens. — Verzoekschrift. — Belang.

Een mutatie die werd doorgevoerd in het kader van een bevorderingsprocedure, kan niet worden beschouwd als een loutere maatregel van inwendige orde.

Een ambtenaar heeft er belang bij te doen vaststellen dat de mutatie van een andere ambtenaar plaats vond met miskenning van een verplichting die de overheid te zijnen opzichte had op de datum van die mutatie.

Het belang blijft bestaan, ondanks het feit dat de verzoeker in de loop van het geding werd bevorderd in een betrekking als die waarin de bestreden mutatie werd gedaan, wanneer hij die betrekking had moeten bekomen op de datum van de aangevochten beslissing.

Volgens het K.B. van 27 maart 1963 moeten de brigadiers der douane om, met overgang naar een hogere categorie, tot de graad van hoofdbrigadier te worden bevorderd, geslaagd zijn in een overgangsexamen en moeten zij tien jaar anciënniteit tellen. Een in het kader van een bevorderingsprocedure toegepast stelsel van mutatie, waarbij de voorkeur wordt gegeven aan kandidaten die nog niet met de in de te begeven betrekking overeenstemmende graad zijn bekleed en die zelfs de voorwaarden nog niet vervullen om tot die graad te worden bevorderd, is in strijd met de voorschriften die voor de betrokken bevorderingen dienden te worden in acht genomen.

Vanmoortel t./ Belgische Staat (Minister van Financiën)

Arrest nr. 13.663.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging : 1° van de beslissing van de Minister van Financiën d.d. 25 april 1968, nr. D.P. 28.533, waarbij Fernand Broucke, brigadier der douane, van Brussel naar Zeebrugge wordt gemuteerd en er met de functies van hoofdbrigadier wordt belast ; 2° van de beslissing van de gewestelijke directeur te Gent d.d. 7 juni 1968, nr. 989, en van de beslissing van de Minister van Financiën d.d. 19 juni 1968, beide genomen met het oog op de toekenning aan Fernand Broucke van de toelage wegens het uitoefenen van hogere functies ; dat de bestreden beslissingen niet werden bekendgemaakt en dat verzoeker verklaart dat hij kennis heeft gekregen van het bestaan van de beslissing van 25 april 1968 door het feit dat hij er zich rekenschap van heeft gegeven dat Fernand Broucke de functie van hoofdbrigadier « ad interim » waarnam ; dat de tegenpartij zulks aanvaardt ; dat niet blijkt dat verzoeker meer dan zestig dagen vóór het instellen van zijn beroep kennis zou hebben gehad van de bestreden beslissingen ;

Overwegende dat verzoeker, in dienst der douane sedert 1 september 1952 en op 1 juli 1965 benoemd tot brigadier, op 12 december 1966 heeft deelgenomen aan een vergelijkend overgangsexamen voor de benoeming tot de graad van hoofdbrigadier en als 47e laureaat werd gerangschikt ; dat Fernand Broucke, in dienst der douane sedert 1 september 1959 en op 1 september 1966 benoemd tot brigadier, eveneens aan voormeld overgangsexamen heeft deelgenomen en als 79e uitkwam ; dat bij dienstbrief van 17 juli 1967, nr. D.P. 24.947, vacant komende betrekkingen van hoofdbrigadier in competitie werden gesteld ; dat die dienstbrief bepaalde dat de bij het op 12 december 1966 afgenomen overgangsexamen batig gerangschikte beampten, die nog niet onmiddellijk konden worden benoemd omdat zij de voor de bevordering tot hoofdbrigadier vereiste tien jaar totale anciënniteit nog niet telden, in afwachting van hun benoeming zouden worden aangewezen voor de standplaats waarvoor zij in aanmerking zouden komen, om er met de functie van hoofdbrigadier te worden belast ; dat verzoeker die zich kandidaat had gesteld voor de standplaatsen Strobrugge (Maldegem) en Gent, niet werd benoemd omdat bedoelde standplaatsen moesten worden toegewezen aan beampten die vóór hem in het vergelijkend examen waren gerangschikt ; dat Fernand Broucke, die zich kandidaat had gesteld voor de standplaatsen Gent, Brussel, Eeklo en Strobrugge (Maldegem), bij beslissing van 6 maart 1968 met ingang van 1 april 1968 met de functie van hoofdbrigadier te Brussel werd belast in afwachting van zijn definitieve benoeming in die betrekking ; dat bij dienstbrief van 21 maart 1968, nr. D.P. 28.533, opnieuw

een reeks vacant komende betrekkingen van hoofdbrigadier in competitie werden gesteld ; dat die dienstbrief dezelfde bepaling bevatte als de vorige voor wat betreft de kandidaten die de vereiste anciënniteit nog niet hadden om te worden benoemd ; dat verzoeker, die zich kandidaat had gesteld voor de standplaatsen Zeebrugge, Oostende en Gent, niet werd benoemd ; dat Fernand Broucke, die zich kandidaat had gesteld voor de standplaatsen Zeebrugge en Oostende, bij de bestreden beslissing van 25 april 1968 naar Zeebrugge werd overgeplaatst en, in afwachting van zijn benoeming tot hoofdbrigadier in zijn nieuwe standplaats, met de functie van hoofdbrigadier werd belast ;

Overwegende dat de tegenpartij een exceptie van niet-ontvankelijkheid inroept gesteund op de aard van de bestreden beslissing van 25 april 1968 ; dat zij doet gelden dat die beslissing geen bevordering of benoeming uitmaakt maar eenvoudig het karakter heeft van een mutatie gepaard gaande met de aanduiding voor de uitoefening van de hogere functie van hoofdbrigadier en dat het derhalve een maatregel van inwendige orde geldt die niet vatbaar is voor beroep bij de Raad van State ;

Overwegende dat de bestreden beslissing van 25 april 1968 in feite in het kader van een bevorderingsprocedure werd genomen en derhalve niet als een louter maatregel van inwendige orde kan worden beschouwd ; dat de exceptie niet kan worden aangenomen ;

Overwegende dat ter terechtzitting tegenpartij inroept dat verzoeker niet meer van het vereiste belang doet blijken daar hij op 1 maart 1969 in een andere vacante betrekking te Zeebrugge tot hoofdbrigadier werd bevorderd ;

Overwegende dat, ingeval het verzoeker was die in aanmerking kwam voor de functie waarop de bestreden beslissing slaat, de toepassing van de dienstbrief van 21 maart 1968 had moeten leiden tot zijn bevordering op de datum van de bestreden beslissing, daar hij reeds op die datum aan de voor de bevordering gestelde vereisten voldeed ; dat verzoeker er derhalve steeds belang bij heeft te doen vaststellen dat de bestreden beslissing werd genomen met miskennis van een verplichting van de overheid te zijnen opzichte die reeds vaststond op de datum van de bestreden beslissing ; dat ook deze exceptie niet kan worden aangenomen ;

Overwegende dat verzoeker de schending inroept van de regelen betreffende de anciënniteit en de rangschikking gesteld door de artikelen 63 en volgende van het koninklijk besluit van 2 oktober 1937, houdende statuut van het rijkspersoneel en van de artikelen 30 en 31 van het koninklijk besluit van 7 augustus 1939, betreffende de beoordeling en de loopbaan van het rijkspersoneel, zoals die beide besluiten werden gewijzigd door het koninklijk besluit van 16 maart 1964, daar hij vóór Fernand Broucke was gerangschikt in het vergelijkend examen en daar hij de vereiste dienstanciënniteit bezit, wat voor Fernand Broucke niet het geval is ;

Overwegende dat een koninklijk besluit van 9 augustus 1966, genomen overeenkomstig artikel 13 van het koninklijk besluit van 2 augustus 1966, houdende tijdelijke bepalingen tot afwijking van de regelen betreffende de werving en de loopbaan van het rijkspersoneel, van de mogelijkheid de toepassing van het nieuwe statuut uit te stellen gebruik maakt ten voordele van het personeel van het Ministerie van Financiën, ten aanzien van wie de oude regelen, die van toepassing waren op 31 juli 1964, blijven gelden voor de benoemingen ; dat de uitwerking van die tijdelijke koninklijke besluiten tot 31 december 1968 verlengd werd door het koninklijk besluit van 21 december 1967 ; dat daaruit volgt dat het middel niet in het licht van de ingeroepen bepalingen doch in het licht van de vroeger geldende regelen met gelijke strekking dient te worden beoordeeld ;

Overwegende dat voor de betrokken bevordering toepassing diende te worden gemaakt van het koninklijk

besluit van 27 maart 1963, tot rangschikking in de vier categorieën van het rijkspersoneel van de in de buitendiensten van het Ministerie van Financiën opgerichte graden en tot vaststelling van de benoemingsvoorwaarden tot die graden; dat krachtens dat besluit de brigadiers der douane om, met overgang naar een hogere categorie, tot de graad van hoofdbrigadier der douane te kunnen worden bevorderd, geslaagd moeten zijn voor een overgangsexamen en tien jaar anciënniteit moeten tellen;

Overwegende dat het voorgeschreven overgangsexamen werd ingericht in de vorm van een vergelijkend examen; dat derhalve uiteraard de regel diende in acht te worden genomen volgens welke, indien verschillende kandidaten zich aanmelden voor een bepaalde betrekking, bij een benoeming die kandidaat de voorkeur heeft die het hoogst aantal punten heeft bekomen;

Overwegende dat de tegenpartij betoogt dat, omdat verscheidene laureaten nog niet de vereiste anciënniteit bezaten, werd gezocht naar een stelsel dat in de mate van het mogelijke moest toelaten de gegadigden met de vereiste anciënniteit onmiddellijk te benoemen, zonder dat de vóór hen gerangschikte laureaten welke nog niet de nodige anciënniteit hadden, daardoor nadeel zouden ondervinden; dat daarom in de dienstbrief van 17 juli 1967 werd bepaald dat de batig gerangschikte beampten die nog geen tien jaar totale anciënniteit telden, in afwachting van hun benoeming, zouden worden aangewezen voor de standplaats waarvoor zij in aanmerking zouden komen om er met de functie van hoofdbrigadier te worden belast; dat de tegenpartij stelt dat voor de toepassing van dit stelsel ook diende te worden aangenomen dat de kandidaat die zich niet onvoorwaardelijk of batig ter beschikking had gesteld en diens gevolg niet kon worden benoemd of aangewezen, bij een latere incompetentiestelling zou worden beschouwd als zijnde voorbijgestreefd door collega's wier kandidaatstelling wel uitwerking had gekregen, ook wanneer het gaat om collega's die, in afwachting van hun definitieve benoeming, enkel werden belast met de uitoefening van de hogere functie van hoofdbrigadier; dat de tegenpartij betoogt, dat deze schikking werd getroffen naar analogie met de bij het bestuur gevolgde algemene praktijk volgens dewelke, bij het begeven van een vacante betrekking van een bepaalde graad, voorrang wordt verleend aan de kandidaat die zijn mutatie vraagt op de kandidaat die nog in die graad moest worden benoemd, met dien verstande dat hier met de titularissen werden gelijkgesteld degenen die, op grond van hun rangschikking in het examen en hun kandidaatstelling bij een vorige incompetentiestelling, « ad interim » voor een betrekking werden aangewezen;

Overwegende dat het door de tegenpartij in het kader van een bevorderingsprocedure toegepaste stelsel van mutatie, waarbij de voorkeur wordt gegeven aan kandidaten die nog niet met de in de te begeven betrekking overeenstemmende graad zijn bekleed en die zelfs de voorwaarden nog niet vervullen om tot die graad te worden bevorderd, de voorkeur aantast die dient te worden gegeven aan de kandidaat die op het ogenblik van de vacature reeds voldoet aan de voor de bevordering in graad gestelde vereisten en die het hoogst aantal punten heeft behaald; dat de eerste bestreden beslissing, die met toepassing van dat stelsel werd genomen, derhalve in strijd is met de voorschriften die voor de betrokken bevorderingen dienden te worden in acht genomen; dat zulks dan ook eveneens het geval is voor de beslissingen die ter aanvulling van de eerste bestreden beslissing werden genomen.

Besluit:

Artikel 1. — Zijn vernietigd:

1° de beslissing van de Minister van Financiën d.d.

25 april 1968, nr. D.P. 25.533, waarbij Fernand Broucke, brigadier der douane, van Brussel naar Zeebrugge wordt gemuteerd en er met de functies van hoofdbrigadier wordt belast;

2° de beslissing van de gewestelijke directeur te Gent d.d. 7 juni 1968, nr. 989, en de beslissing van de Minister van Financiën d.d. 19 juni 1968, beide genomen met het oog op de toekenning aan Fernand Broucke van de toelage wegens het uitoefenen van hogere functies.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op 750 frank, komen ten laste van de Belgische Staat (Ministerie van Financiën).

HOF VAN BEROEP TE GENT

3de Kamer. — 19 februari 1970

Voorzitter: M. Willy Van Mallegheem.

Raadsheren: M.M. Verhegge en Dujardin.

Eerste Advocaat-generaal: M. Vanhoudt.

Advocaten: Mrs. F. Fazzi (Gent) en F. Van den Broele (Brugge).

Voorlopige hechtenis. — Douanen en accijnzen. — Toepassing van de artikelen 113 tot 126 W. v. Strafvordering.

1. Verzoekschrift tot voorlopige invrijheidstelling van beklaagde. — Uitsluiting van art. 7 wet van 20 april 1874.
 2. Verzoekschrift niet ondertekend door beklaagde doch slechts door zijn raadsman.
 3. Verzoekschrift niet aangezegd aan vervolgend Bestuur.
 4. Beklaagde te beschouwen als zwaar veroordeelde in de zin van art. 116 W. v. Strafvordering.
 5. Voorlopige invrijheidstelling gelast zonder borgstelling.
 6. Beschikking gewezen door correctionele rechtbank zettende in raadkamer.
- Zesvoudige grond tot nietigheid van de gewezen beschikking.

1. Inzake uitsluitend door de tol- en accijnzenwetgeving voorzien, gestrafte en vervolgd misdrijven, wordt de preventieve hechtenistoestand van de beklaagde enkel beheerst door o.m. de artikelen 113 tot 126 van het Wetboek van Strafvordering, bij uitsluiting van de bepalingen der wet van 20 april 1874, en o.m. art. 7 van deze laatste wet; de beslissing van de rechtbank die deze wettelijke voorschriften miskent is nietig.

2° Het verzoekschrift strekkende tot voorlopige invrijheidstelling van de beklaagde, wegens dergelijke misdrijven vervolgd (nl. het houden van een geheime alcoholstokerij), is niet-ontvankelijk wanneer het niet door de beklaagde zelf of door zijn bijzondere volmacht-drager is ondertekend, doch enkel door zijn raadsman: de beslissing van de rechtbank die dergelijk verzoekschrift ontvangt is nietig.

3° Wanneer het verzoekschrift tot invrijheidstelling niet aangezegd werd aan het vervolgend Bestuur, terwijl dit Bestuur, vrijwillig verschijnend, niet verklaard heeft deze aanzegging te verzaken, is het verzoekschrift, bij miskenning van de artikelen 116 en 117 W. Sv. niet onvankelijk en is de daarop gewezen beslissing van de rechtbank nietig.

4° Naar luid van voormeld art. 116, kunnen zwaar veroordeelden in geen geval voorlopig in vrijheid worden gesteld. Daar beklaagde vroeger veroordelingen opliep van viermaal één jaar gevangenisstraf, zes maanden gevangenisstraf, viermaal vier maanden gevangenisstraf, drie en twee maanden gevangenisstraf, dient hij als een zwaar veroordeelde te worden beschouwd, wiens voorlopige invrijheidstelling niet kan worden gelast; de beslissing van de rechtbank die desondanks de voorlopige invrijheidstelling gelast is nietig.

5° De voorlopige invrijheidstelling, op grond van de artikelen 114, 118 en 119 W. Sv. kan slechts worden verleend mits zekerheidstelling van minimum 500 frank, en van minstens driemaal het bedrag van de uit het misdrijf in geld waardeerbare schade, in casu de ontrokken rechten; de beslissing van de rechtbank die deze voorschriften niet in acht neemt is nietig.

6° De beschikking van de rechtbank gewezen op een verzoekschrift tot voorlopige invrijheidstelling van de beklaagde, vóór de rechtbank gedagvaard wegens misdrijven voorzien door de tol- en accijnzenwetgeving, dient uitgesproken te worden in openbare terechtzitting; nietig is zij, wanneer zij gewezen werd door de rechtbank zetelende in raadkamer.

Inzake O.M. t./ Siffer, Roland.

Verdacht van: te Brugge op 11-11-1969:

Zich plichtig gemaakt te hebben aan het vervaardigen of voortbrengen van brandewijn in een geheime stokerij wier toestellen een inhoud hadden van 200 tot minder dan 300 Hl.; aan de poging of onttrekking van brandewijn aan de accyns — door een werk van gisting, weking, beslag, ruwstoking of overhaling zonder aangifte te doen;

Bij beschikking van de rechtbank van eerste aanleg te Brugge, correctionele Kamer, zetelend in raadkamer dd. 9-3-1970, werd, — op rekwest van de verdachte in datum 4-2-1970, strekkende tot de voorlopige invrijheidstelling —, verklaard dat de verdachte in onmiddellijke vrijheid zal gesteld worden;

Tegen hogervermelde beschikking werd hoger beroep ingesteld door de heer Procureur des Konings te Brugge op 9-2-1980;

Vordering van het Openbaar Ministerie

Gelet op de schriftelijke vordering van de heer Procureur-generaal, dd. 11 februari 1980, luidende als volgt:

Hoger beroep van het Openbaar Ministerie tegen een beschikking van de correctionele rechtbank waarbij de voorlopige invrijheidstelling van de verdachte werd gelast inzake Douanen en Accijnzen.

De Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent; Gezien de stukken van de strafrechtspleging ingesteld tegen:

Siffer Roland - Jozef - Wilfried, echtgenoot van Llabres Madeleine, geboren te Zomergem op 11-3-1905, mechaniker, gehuisvest te Brugge, Komvest 40.

Verdacht van: te Brugge op 11 november 1969

Bij inbreuk op art. 20, par. 1, 38, par. 1 van de wet van 15-4-1896, gewijzigd bij art. 3 van de wet van 28-12-1912, art. 123, 124, 125, 132, 142, 143, 144 van de wet van 15-4-1896 betreffende de fabricatie en de invoer van alcohol en art. 20 van de wet van 6-4-1843, een stokerij te hebben opgericht of een stokerij opnieuw in werking te hebben gebracht, zonder daarvan, tenminste 15 dagen vóór de aanvang der werkzaamheden, de schriftelijke aangifte te hebben gedaan aan de ontvanger der accijnzen van het gebied.

Gezien het bevel tot aanhouding tegen voornoemde verdachte afgeleverd door de heer onderzoeksrechter te Brugge op 12-11-1969 bij toepassing van artt. 20 van de wet van 6 april 1843, 138 van de wet van 15-4-1896, 91, 94, 95 en 96 van het wetboek van strafvordering;

Gezien de dagvaarding aan de verdachte betekend op 26-11-1969, ten verzoeken van de heer Minister van Financiën, vervolging en benaastiging van de heer Directeur der Douanen en Accijnzen te Gent, ten einde te verschijnen voor de correctionele rechtbank te Brugge op

24-12-1969 en terecht te staan wegens de feiten die aanleiding gaven tot de aanhouding;

Gezien de beschikking van de raadkamer van de correctionele rechtbank te Brugge dd. 2-12-1969, waarbij de heer onderzoeksrechter in voormelde rechtbank ontlast werd van het gerechtelijk strafonderzoek;

Gezien de vonnissen van de correctionele rechtbank te Brugge dd. 24-12-1969 en 2-2-1970 waarbij de verdere behandeling van de zaak hetzij op verzoek van de beklaagde hetzij met diens akkoord op latere datum werd uitgesteld.

Gezien het verzoekschrift, onder naam van verdachte ingediend en ondertekend door, meester Vandenbroele, advocaat te Brugge, en neergelegd ter griffie op 4-2-1970;

Gezien de beschikking van de rechtbank van eerste aanleg te Brugge, correctionele Kamer, zetelend in raadkamer op 9-2-1970, waarbij, na vastgesteld te hebben dat « de verdachte onder bevel tot aanhouding werd gesteld en door de raadkamer, onder de banden van het bevel voor de correctionele rechtbank verwezen werd » (sic), dat « de verdachte door de heer procureur des Konings voor de bevoegde correctionele rechtbank onder voormelde tenlastelegging gedagvaard werd » (sic), en dat de redenen van het bevel tot aanhouding tegen verdachte verleend niet meer bestaan, bevelen werd dat de verdachte bij toepassing van art. 7 van de wet van 20-4-1874, in onmiddellijke invrijheid zal gesteld worden;

Gezien het hoger beroep tegen voormelde beschikking ingesteld door de heer procureur des Konings te Brugge op 9-2-1970;

Overwegend dat dit hoger beroep ontvankelijk is en gegrond;

Overwegend dat het Openbaar Ministerie bevoegd is om hoger beroep in te stellen tegen de beschikkingen van de raadkamer of van de correctionele rechtbank waarbij de verdachte, aangehouden in zaken van Douanen en accijnzen, voorlopig in vrijheid wordt gesteld, wanneer de wettelijke vereisten ter zake niet verenigd zijn of de wettelijke bepalingen zijn miskend;

Overwegend dat de aangevochten beschikking nietig is, gezien zij gewezen werd door de correctionele rechtbank zetelend in raadkamer, terwijl zij krachtens art. 96 van de grondwet diende te worden gewezen in openbare terechtzitting (Cass. 12-3-1956 - R.D.P. 1955/56 - 771; J.T. 1956 - 472; Pas. 1956-I-728).

Overwegend dat art. 22 van de wet van 20 april 1874, de toepassing van de andere bepalingen van deze wet uitsluit in zake Douanen en accijnzen (Gent 31-1-1950 - R.W. 1949/50 kol. 1650; Brussel 25-2-1921 - R.D.P. 1921, 417; Cass. 9-6-1964 - pas. 64-I-1970); dat de correctionele rechtbank derhalve de voorlopige invrijheidstelling van de verdachte niet kan gelasten bij toepassing van art. 7 van de wet van 20-4-1874;

Overwegend dat de voorlopige hechtenistoestand van de verdachte inzake Douanen en Accijnzen beheerst blijft door de gewone bepalingen van het wetboek van strafvordering, en ondermeer artt. 113 tot 126 van het wetboek van strafvordering;

Overwegend dat het rekwest tot invrijheidstelling moet getekend worden hetzij door de beklaagde zelf, hetzij door zijn bijzondere volmachtdrager, en niet ontvankelijk is indien het slechts getekend is door zijn raadsman (Gent 23-3-1948 - R.W. 1947/48 - kol. 991; Brussel, 7-6-1951 - R.D.P. 1951 - blz. 1195).

Overwegend dat het rekwest tot invrijheidstelling ter zake werd ondertekend en neergelegd door advocaat Vandenbroele te Brugge; dat deze advocaat niet laat blijken van een bijzondere volmacht; dat hij bovendien zelfs niet verklaarde de beklaagde te vertegenwoordigen als advocaat drager der stukken; dat het rekwest derhalve niet ontvankelijk was;

Overwegend dat uit de voorgelegde stukken niet blijkt dat het rekwist tot voorlopige invrijheidstelling aangezegd werd aan het vervolgend beheer, en dat noch uit de bestreden beschikking noch uit enig ander stuk blijkt dat dit beheer, vrijwillig verschijnend, verklaard heeft deze aanzegging te verzaken en desbetreffend geen bezwaar te maken; Dat het rekwist dan ook bij miskenning van de bepalingen van artt. 116 en 117 WSV niet ontvankelijk is (Cass. 12-3-1956 - J.T. 1956-472);

Overwegend dat landlopers en zwaar veroordeelden in geen geval voorlopig in vrijheid kunnen gesteld worden (art. 116 WSV); Dat verdachte voordien veroordelingen opliep tot viermaal één jaar gevang, tot 6 maand gevang, tot viermaal vier maanden gevang, tot drie maanden gevang en tot 2 maanden gevang, en dus een zwaar veroordeelde is; dat zijn voorlopige invrijheidstelling derhalve niet kan worden gelast;

Overwegend dat voorlopige invrijheidstelling bij toepassing van artt. 114, 118 en 119 slechts kan worden toegestaan tegen borgstelling; Dat deze zekerheidstelling nooit minder dan 500 fr. kan bedragen, en minstens driemaal het bedrag van de schade indien uit het misdrijf een burgerlijke, in geld waardeerbare schade is ontstaan;

Overwegend dat in zake Douanen en accijnzen, de burgerlijke schade bestaat in de ontdoken rechten (Brussel 12-4-1956 - J.T. 1956 - 484; P. Van Gerven, Preventieve hechtenis en voorlopige invrijheidstelling in zake Douanen en Accijnzen, R.W. 1963/64, kol. 905 nr. 36);

Overwegend dat de ontdoken rechten 152.398 fr. bedragen; dat de voorlopige invrijheidstelling niet kon gelast worden dan tegen een zekerheidstelling van minstens driemaal dit bedrag; Dat de correctionele rechtbank te Brugge de voorlopige invrijheidstelling heeft gelast zonder een borgstelling te eisen of het bedrag ervan te bepalen;

Overwegend evenwel dat de heer procureur des Konings te Brugge, spijs van de nietigheid van de bestreden beschikking de uitvoering ervan heeft benaastigd en dat de verdachte feitelijk in vrijheid werd gesteld;

Om deze redenen, en gelet op de hierboven in onderhavige vordering reeds aangehaalde wetsbepalingen, zomede op artt. 200 en 201 van het wetboek van strafvordering en artt. 13 en 24 van de wet van 15-6-1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Vordert, dat het aan het Hof van beroep behage, rechtsprekend in openbare terechtzitting, het hoger beroep ontvankelijk en gegrond te verklaren, de aangevochten beschikking nietig te verklaren en de zaak tot zich trekkend, vast te stellen dat het verzoek tot voorlopige invrijheidstelling, afgezien zelfs van haar nietigheid, zonder voorwerp is geworden.

Gedaan op het Parket-generaal te Gent op 11-3-1970.
Voor de Procureur-generaal
(w. get.) V. Vandermeersch

Gehoord de heer Raadsheer Verhegge,
in zijn verslag gedaan ter openbare terechtzitting;
Gehoord in zijn vordering de heer Vanhoudt, Eerste Advocaat-generaal;

Gehoord Meester F. Fazzi, advocaat te Gent, namens het vervolgend Bestuur;

Gehoord de beklaagde in zijn middelen van verdediging, bij monde van Mr. F. Vanden Broele, advocaat te Brugge, de beklaagde ter terechtzitting vertegenwoordigende als houder der stukken, daartoe gemachtigd door het Hof, beklaagde in de onmogelijkheid verkerende ter terechtzitting te verschijnen volgens neergelegd doktersattest;

— dit alles in het Nederlands;

Overwegende dat het Openbaar Ministerie tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep heeft ingesteld tegen de « beschikking » van de rechtbank van eerste aanleg te Brugge, zetelend in Raadkamer, waarbij op 9-2-1970 bevolen werd dat de verdachte in « onmiddellijke vrijheid » zal gesteld worden;

Overwegende dat het Hof, de overwegingen van de schriftelijke vordering dd. 11-2-1970 van de Heer Procureur-generaal bijtreedt en overneemt;

dat de bestreden beschikking nietig is;

dat de Heer Procureur des Koning ze echter heeft uitgevoerd en de beklaagde in vrijheid werd gesteld;

Op deze gronden,

Het Hof,

rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op artt. 200, 201, 211 en 215 van het Wetboek van Strafvordering, en art. 24 van de wet van 15-6-1935, al deze wetsbepalingen door de heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid;

Ontvangt het hoger beroep, verklaart het gegrond, doet de aangevochten beschikking teniet, trekt de zaak tot zich, stelt vast dat het verzoek tot voorlopige invrijheidstelling, afgezien zelfs van zijn invrijheid, zonder voorwerp is geworden;

Laat de kosten van beide aanleggen, gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, ten laste van de Staat.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE HASSELT

2e Kamer. — 26 september 1968.

Voorzitter: M. J. Pexsters.

Rechters: M. Schroë en Mevr. Vanstreels.

Advokaten: Mrs. Vos, Janssens, Kleykens, Willems en Kranzen.

Openbare wegen in de zin van art. 477 van het Strafwetboek. — Afgelegen plaats. — Bestaan van woonhuizen op de plaats van het misdrijf.

Als een openbare weg in de zin van art. 477 van het strafwetboek dient te worden beschouwd, een weg toegankelijk voor het publiek dan wanneer zelfs op de plaats van het misdrijf er zich een onbewoonde boerderij bevindt maar er enkel op 250 en 500 meters afstand van deze plaats bewoonde huizen staan.

O.M. t./ Van E. en C.

Verdacht van te Opoeteren of elders in het Rijk de 18 mei 1968 :

De eerste, de tweede en de derde :

A. een diefstal van 1.000.000 frank met behulp van geweld of bedreiging te hebben gepleegd ten nadele van Soors, Joannes, met de omstandigheden dat hij werd gepleegd langs de openbare weg en dat wapens werden gebruikt of vertoond;

B. een tot verweer dienend vuurwapen gedragen te hebben zonder in het bezit te zijn van een toelating;

De tweede :

C. Volders, Maria, mondeling, onder een bevel of onder een voorwaarde bedreigd te hebben met een aanslag

op zijn persoon of zijn eigendom, waarop de doodstraf of dwangarbeid gesteld is;

De eerste :

D. een autoband, andermans roerend eigendom, met behulp van geweld of bedreiging vernield of beschadigd te hebben, ten nadele van Soors J.

Te Zolder, in de loop van de maand april 1968 :

De Vierde :

E. een tot verweer dienend vuurwapen gedragen te hebben zonder in het bezit te zijn van een toelating ;

Te Bree in de loop van de maand mei 1968 :

F. een tot verweer dienend vuurwapen afgestaan te hebben aan de tweede betichte die niet voorzien was van een machtiging tot aankoop ;

Gezien de stukken van het rechtsgeding ;

Gehoord, in openbare zitting, het vertoog van de zaak en de lezing van het proces-verbaal ;

Gehoord, de getuigen in hun verklaringen, alsmede de vier betichten in hun gezegden en middelen van verdediging, de eerste bijgestaan door Mter Vos, advocaat te Genk, de tweede door Mter Janssen, advocaat te Tongeren en Mter Vos, advocaat te Genk, de derde bijgestaan door Mter Kleykens, advocaat te St.-Truiden en de vierde door Mter Willems, advocaat te Hasselt, allen pleitende in het nederlands ;

Gehoord het openbaar ministerie in zijn samenvatting van de zaak en in zijn conclusien ;

Gelet op het bevel van verzending van de raadkamer van deze rechtbank gedagtekend de 19 juli 1968, en de verzachtende omstandigheden er in vermeld ;

Overwegende dat het feit A bewezen is ten laste van eerste, tweede en derde betichte ; dat het feit B ten laste van tweede en derde betichte en het feit D ten laste van eerste betichte eveneens bewezen is ;

Dat het echter behoort voor deze feiten, ten laste van betichten weerhouden, ingevolge één en hetzelfde opzet van betichten, maar één straf uit te spreken, namelijk de zwaarste alleen, luidens art. 65 van het strafwetboek ;

Overwegende dat het feit B ten laste van eerste betichte en het feit C der dagvaarding ten laste gelegd van tweede betichte niet tot voldoening van recht bewezen is ;

Overwegende dat de feiten E en F der dagvaarding bewezen zijn ten laste van vierde betichte ;

Overwegende dat de betichten handelden als daders ;

Overwegende dat voor wat het feit A betreft, gelet op art. 477 van het strafwetboek er dient te worden aanvaard dat de diefstal plaats greep op de openbare weg in de omstandigheden, zoals in de betichting vermeld ;

Dat inderdaad langs de weg, op de plaats waar de roofoverval plaats greep, enkel een vervallen en niet bewoonde boerderij staat, en de dichtstbijgelegen huizen op 250 en 500 meters van deze plaats gelegen zijn ;

Dat zulks uitdrukkelijk blijkt uit de verklaring, afgelegd ter zitting door Commissaris Nelemans der gerechtelijke politie, nadat hij terplaatse van het misdrijf de nodige afmetingen had gedaan ;

Overwegende dat derhalve deze plaats van het misdrijf als eenzaam en afgelegen dient te worden beschouwd ;

Dat dit trouwens ook blijkt uit de handelingen van tweede betichte, die de burgerlijke partij, teneinde goud tegen bankbriefjes af te leveren, naar deze plaats lokte, daar waar oorspronkelijk de verhandeling diende te ge-

beuren te Hechtel aan het kruispunt, wel degelijk omdat de weg te Opoeteren afgelegen lag (zie Nijpels et Servais, Code Pénal Belge Interprété, art. 477, p. 522, 3-4) ;

Overwegende dat ter zitting van 12 september 1968 Mter Kranzen, advocaat te Hasselt, houder der stukken, zich burgerlijke partij stelde, namens :

Soors Jean, handelaar, wonende te Paal, Tervantstraat, nr 20, tegen de drie betichten V.J., V.E.A. en V.E.J. solidair, en een schadevergoeding vorderde van 40.000 fr., vermeerderd met de vergoedende intresten, gerechtelijke intresten en kosten en tevens tegen de eerste betichte V.E.J. en een schadevergoeding vorderde van 2.000 fr., te vermeerderen met de vergoedende intresten, de gerechtelijke intresten en de kosten ;

Dat deze stellingen ontvankelijk zijn, niet betwist en gegrond ;

Gezien de hiernavolgende artikelen door de heer voorzitter ter zitting aangeduid :

Wetboek van rechtspleging in strafzaken art. 185, 191, 194 ;

Art. 1 wet 5 maart 1952 ;

Wetboek van strafrecht, art. 40, 42, 43, 44, 45, 65, 79, 80, 66, 461, 472, 471, 528 ;

Wet van 15 juni 1935 art. 2, 14, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 41 ;

Om deze beweegredenen,

De Rechtbank,

statuerende op tegenspraak, verklaart eerste, tweede en derde betichten schuldig aan het feit vermeld onder A der dagvaarding, en daarenboven de eerste betichte schuldig aan het feit vermeld onder D derzelfde dagvaarding ;

Verklaart tweede en derde betichten schuldig aan het feit vermeld onder C der dagvaarding en eerste betichte voor het feit B der dagvaarding ;

Verklaart vierde betichte schuldig aan de feiten vermeld onder E en F der dagvaarding ;

Spreekt tweede betichte vrij voor het feit C en eerste betichte voor het feit B der dagvaarding ;

Veroordeelt :

eerste betichte voor de feiten A en D samen tot een gevangenisstraf van twee jaar ;

tweede betichte voor de feiten A en B samen tot een gevangenisstraf van drie jaar ;

derde betichte voor de feiten A en B samen tot een gevangenisstraf van twee jaar ;

vierde betichte voor het feit E tot een geldboete van 100 fr., gebracht op 2.000 fr., subsidiair een vervangende gevangenisstraf van 15 dagen ;

vierde betichte voor het feit F tot een gevangenisstraf van drie maanden en tot een geldboete van 200 fr., gebracht op 4.000 fr. subsidiair een vervangende gevangenisstraf van een maand ;

Verklaart verbeurd het aangeslagen traangasbusje, het pistool merk F. N. Browning, kaliber 7,65 nr. 684960 en het broodmes, voorwerpen eigendom van eerste, tweede en derde betichten en hebbende gediend tot het plegen van het misdrijf onder A der dagvaarding vermeld ;

Beveelt de teruggave der overige aangeslagen voorwerpen aan hun eigenaar ;

Verklaart de eisen van de burgerlijke partij Soors ontvankelijk en gegrond ;

Veroordeelt eerste, tweede en derde betichten solidair te betalen aan de burgerlijke partij Soors voornoemd, de som van 40.000 fr., vermeerderd met de vergoedende intresten, vanaf 18.5.1968, tot 12 september 1968, de gerechtelijke intresten en de kosten ;

Veroordeelt eerste betichte te betalen aan de burgerlijke partij Soors de som van 2.000 fr., vermeerderd met de vergoedende intresten vanaf 18 mei 1968 tot 12 sep-

tember 1968, van dan af de gerechtelijke intresten en de kosten;

Verwijst ieder der vier betichten tot 1/4 der kosten van het rechtsgeding, berekend in zijn geheel op de som van 9.434 fr.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT (in graad van beroep)

2e Kamer. — 28 juni 1968.

Voorzitter: M. Lefèvre.

Rechters: M.M. De Vriendt en Nuytinck.

Advocaten: Mrs. De Ryke en Heyvaert.

Schuld aan R.M.Z. — Termijn van respijt. — Subjectief recht. — Publiekrechtelijke schuld. — Bevoegdheid van de rechtbank art. 1244 B.W. toe te passen. — Geen schending van het principe van de scheiding der staatsmachten. — Toekennen van respijtermijnen. — Discretionaire macht van de rechtbank.

Het is ten onrechte dat er beweerd wordt dat de Rechtbank niet bevoegd zou zijn om termijnen van respijt toe te kennen voor de betaling van een schuld aan de R.M.Z. omdat deze schuld een publiekrechtelijk karakter zou hebben.

Het verzoek van een debiteur van de R.M.Z. om termijnen van respijt te bekomen heeft een subjectief recht tot voorwerp en, welke ook de kwalificatie moge zijn die aan dit recht wordt gegeven, burgerrechtelijk of publiekrechtelijk, moet een rechtsmacht er kunnen over oordelen. Ook wanneer wordt aangenomen dat de schuldvordering van de R.M.Z. een publiekrechtelijk karakter heeft is nog de burgerlijke rechtbank bevoegd ingevolge art. 93 van de Grondwet.

Zelfs wanneer het verzoek tot het bekomen van termijnen van respijt geen subjectief recht zou zijn, mag de debiteur in elk geval aanspraak maken op rechtsbescherming waarvoor de rechter bevoegd is.

De betaling van een schuld aan de R.M.Z. kan niet gelijk gesteld worden met een verplichting belastingen te betalen. De R.M.Z. heeft niet als taak aan de overheid de middelen te verschaffen om haar toe te laten in haar uitgaven te voorzien, doch wel de bijdragen voor de sociale zekerheid te innen en de opbrengst te verdelen over de organen gelast met het uitkeren van de voordelen. De R.M.Z. treedt dus enkel op als inzamel- en verdelingsorgaan.

De Rechter behoudt dan ook het toezicht op de wetmatigheid van de beslissing van het administratief orgaan, meer bepaald op de uitoefening ervan die alleen in het algemeen belang kan gebeuren. Dit algemeen belang kan met zich brengen dat het invorderen van een schuld van de R.M.Z. zeer nadelige gevolgen zou kunnen hebben voor het economisch patrimonium van het land en een matig uitstel tot betalen kan volkomen verantwoord zijn.

P.V.B.A. Stampaert t./ R.M.Z.

Gezien de stukken, o.m. de grosse van het aangevochten vonnis dat op 16 februari 1968 door de Vrederechter van het eerste kanton Gent op tegenspraak werd verleend;

Gehoord de partijen in hun middelen en conclusies;

Overwegende dat het hoger beroep en het incidenteel beroep tijdig en op een regelmatige wijze werden ingesteld;

Overwegende dat de appellante veroordeeld werd om bijdragen, bijslagen en interesten aan de geïntimeerde te betalen;

Dat zij het bedrag van haar schuld niet betwist, maar

alleen vraagt deze bij toepassing van art. 1244 B.W.B. met afkortingen te mogen voldoen;

dat zij hoger beroep heeft aangetekend omdat zij het uitstel door de vrederechter toegekend onvoldoende acht;

Overwegende dat de geïntimeerde bij incidenteel beroep de intrekking van de toegekende termijnen vordert;

dat hij zich tegen elk uitstel verzet omdat, bij toepassing van het grondwettelijk principe van de scheiding van de staatsmachten, de rechterlijke macht niet de bevoegdheid heeft art. 1244 B.W.B. toe te passen op een publiekrechtelijke schuld;

Overwegende dat de appellante stelt dat de geïntimeerde dit middel niet voor de eerste maal in graad van beroep kan doen gelden; overwegende dat dit middel, of het nu te kwalificeren is als een verweermiddel of als een middel van niet-ontvankelijkheid, zeker niet als een nieuwe eis kan aangezien worden, en dienvolgens in hoger beroep wel ontvankelijk is;

Overwegende dat aan de burgerlijke rechtbanken bevoegdheid werd verleend, bij art. 12, par. 1, besluitwet 28 december 1944, om kennis te nemen van de betwistingen tussen de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid en de onderworpen werkgevers;

dat onder die geschillen o.m. begrepen zijn de vorderingen die, zoals de onderhavige, tot voorwerp hebben de betaling van de bijdragen, bijslagen en verwijlinteressen;

dat de rechtbank die bevoegd is om kennis te nemen van een vordering, eveneens bevoegd is om over de verweermiddelen te statueren;

Overwegende dat het verzoek van de appellante om respijtermijnen te bekomen, een subjectief recht tot voorwerp heeft;

dat, eens dat er een betwisting bestaat, welke ook de kwalificatie is van dat recht: burgerlijk of politiek, burgerrechtelijk of publiekrechtelijk, zij aan een rechtsmacht moet kunnen voorgelegd worden (Concl. Adv.-Gen. Ganshof van der Meersch bij Cass, 21 dec. 1956, Pas, 1957, I, 430, J.T., 1957, 62);

dat, zelfs aangenomen dat de schuldvordering een politiek of een publiekrechtelijk karakter heeft, dan nog de burgerlijke rechtbank bevoegd is (art. 93 Grondwet) gezien geen enkele wettekst een andere rechtsmacht bevoegd heeft verklaard;

dat ook in de veronderstelling dat het verzoek van de appellante niet als een subjectief recht kan bestempeld worden, zij in ieder geval aanspraak kan maken op rechtsbescherming waarvoor de rechter, zoals verder aangeduid, bevoegd is;

Overwegende dat, in tegenstelling met wat het geval is voor de kwijtschelding van bijslagen en verwijlinteressen, geen enkele wettekst de beslissing omtrent de betaling van de bijdragen met afkortingen aan de administratieve overheid heeft voorbehouden;

dat de rechtbank het principe van de scheiding van de staatsmachten niet schendt gezien zij door toepassing te van art. 1244 B.W.B. geen daad van wetgeving of van administratie stelt;

Overwegende dat de geïntimeerde ten onrechte meent dat de toepassing van art. 1244 B.W.B., evenals schuldvergelijking, zou uitgesloten zijn omdat de verbintenis van de appellante om bijdragen, bijslagen en interesten te betalen dezelfde natuur heeft als de verbintenis belastingen te betalen;

dat hij wijst op zekere formele gelijkenissen — waarom sommige auteurs dan ook de term parafiscaliteit gebruiken, zie o.m. J. Van Houtte, Beginselen van het Belgisch Belastingrecht, nr. 8; S. David, Bull. Ass., 1950, 719 en volg. — die de essentie evenwel niet raken;

dat het immers de taak is van de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid, niet aan de overheid de middelen te verschaffen om haar toe te laten in haar uitgaven te voorzien, wel de bijdragen voor de sociale zekerheid te

innen en de opbrengst te verdelen over de organen gelast met de uitkering van de voordelen; dat die bijdragen dus niet toebehoren aan de R.M.Z., die alleen optreedt als inzamel- en verdelingsorgaan;

dat het trouwens de bedoeling niet kan geweest zijn van de wetgever bij het uitvaardigen van het Regt. besl. van 28 december 1944, een nieuwe soort belastingen in te voeren, gezien hem dat niet toegelaten was bij de wet van 14 december 1944 waarbij de volmachtwet van 7 sept. 1939 uitgebreid werd (Administratief Lexicon, Schreuder en Krings, Belastingen, nr. 24);

Overwegende dat, zelfs aangenomen dat art. 1244 B.W.B. niet van toepassing zou zijn wegens het publiekrechtelijk karakter van de schuldvordering, de vrije beoordelingsmacht waarop de geïntimeerde zich beroept om respijttermijnen toe te kennen of te weigeren, als een discretionaire macht moet aangezien worden (Mast, Overzicht van het Belgisch administratief recht, 2e uitg., nr. 492 en 494);

dat de rechter aldus het toezicht behoudt, niet op de opportuniteit, alleen op de wettigheid van de beslissing van het administratief orgaan, meer bepaald op de uitoefening ervan die alleen in het algemeen belang kan gebeuren;

Overwegende dat bij de toepassing van deze algemene regel de rechtbank zich moet laten inspireren door de nieuwe principes geaffirméerd door het Hof van Cassatie dat besliste dat de Staat zoals iedereen gehouden is door de regelen van voorzichtigheid bij het nemen van concrete beslissingen (Cass., 7 maart 1963, R.W. 1963-64, 1115; R.C.J.B. 1963, 93) en van de reglementaire beslissingen (Cass., 26 april 1963, R.W. 1963-64, 287, R.C.J.B. 1963, 116);

dat het Hof van Cassatie trouwens uitdrukkelijk besliste dat de geïntimeerde als instelling van openbaar nut, een fout kan begaan die door de rechtbank kan gesanctioneerd worden (Cass., 13 okt. 1966, Pas., 1967, I, 202; J.T., 1967, 78); dat deze regelen zoveel te meer gelden wanneer een openbare dienst tegenover een staatsburger of een rechtspersoon in de verhouding staat van schuldeiser-schuldenaar, zoals in het onderhavig geval.

Overwegende dat de rechtbank dienvolgens de bevoegdheid heeft na te gaan of geïntimeerde in de uitoefening van zijn rechten als schuldeiser de zorgvuldigheidsnorm heeft nagekomen, en, meer bepaald, of hij, rekening houdend met de concrete omstandigheden, daarbij de belangen heeft ontzien van de rechtspersoon, de vennoten en van een belangrijk aantal arbeiders en bedienden die deel uitmaken van het bedrijf;

dat het als bewezen mag aanvaard worden dat het bedrijf zou ophouden te bestaan moest de vordering zonder meer toegewezen worden, nu het, door het instellen van

het incidenteel beroep, de bedoeling van de geïntimeerde blijkt te zijn onmiddellijk betaling te bekomen van de gehele schuld ineens;

dat dit zeer nadelige gevolgen zou hebben voor degenen die hun kapitaal en hun arbeid in het bedrijf ingebracht hebben, en voor het economisch patrimonium van het land (Hrb. Antwerpen, 17 juli 1958, R.C.J.B., 1959, 359, met noot De Bersaques);

dat een matig uitstel integendeel deze gevolgen zou voorkomen en anderzijds de belangen van de geïntimeerde niet zou schaden;

Overwegende dat het niet betwist wordt dat de Belgische Staat, Ministerie van Financiën, beheer der taksen, aan appellante een belangrijk bedrag verschuldigd is en dat de appellante aan de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid en delegatie op die schuldvordering heeft toegestaan;

Overwegende dat het aldus bewezen is dat het gebrek aan likwiditeiten aan een oorzaak te wijten is waaraan de appellante geen schuld heeft;

dat zij als een ongelukkige schuldenaar te goeder trouw mag aangezien worden;

dat, gelet op het totaal van de schulden die zij aan de geïntimeerde nog moet, een respijttermijn zoals hierna bepaald mag verleend worden;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gelet op de artikelen 2, 24, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken;

Alle strijdige conclusies van de hand wijzend;

Ontvangt het beroep en het incidenteel beroep;

Verklaart het eerste gedeeltelijk gegrond en het tweede ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis waar het uitspraak heeft gedaan over de hoofdsom, de verwijlinteressen en de gedingkosten, eventueel onder aftrek van hetgeen sinds het vonnis als afkorting betaald werd;

Doet het voor het overige teniet;

En opnieuw wijzend: laat de appellante toe de schuld af te betalen met twaalf maandelijks gelijke stortingen, vanaf 15 juli 1968;

Verstaat dat het saldo ineens eisbaar zal worden wanneer een van de afkortingen niet op de gestelde dag werd voldaan;

Verwijst de partijen ieder in de helft van de gedingkosten van deze aanleg.

LOMBROSIANA (1), faculteitskring der School voor Criminologie aan de R. U. G.

VERSLAG VAN HET EERSTE CRIMINOLOGISCHE CONGRES, gehouden op 18, 19 en 20 februari 1970, in de lokalen van de Rijksuniversiteit.

Ter gelegenheid van dit congres werd in het bijzonder Professor Doctor G.P. Hoefnagels uit Rotterdam, met enkele van zijn studenten, uitgenodigd. Onder hen bevond zich Mevrouw I. De Vries, een Leidse sociologe. Ze werden verwelkomd door Prof. Dr. C.J. Vanhoudt, voorzitter van de school, op woensdag 18 februari, om 11 uur. Na een herinnering aan het grote penitentiaire verleden van de stad Gent (cfr. Vilain XIV), sprak hij de hoop uit dat dit congres zou bijdragen tot de ontwikkeling van een progressieve politiek, in dienst van de gemeenschap.

Nadien was het de beurt aan K. Cattoir, voorzitter van Lombrosiana, om enkele woorden tot de vergadering te richten. Hij dankte Prof. Dr. E. Spanoghe, decaan van de

faculteit der rechtsgeleerdheid, voor zijn vererende aanwezigheid, en verontschuldigde enkele professoren en directeur-generaal M. Van Helmont. Verder zei hij dat de faculteitskring met deze activiteit een drievoudig doel wou verwezenlijken: ten eerste, contacten leggen met vreemde universiteiten, ten tweede, de Gentse ideeën op criminologisch gebied toetsen aan die van de Nederlandse studenten en ten derde, nagaan wat nu eigenlijk precies de taak en de plaats is van de criminoloog in de twintigste eeuw.

Hierop volgde een stemmige receptie en rond 13.30 uur werd er geluncht in het studentenrestaurant « De Brug ».

Om 15 uur die namiddag, voorzag het programma een

eerste lezing. Prof. Dr. W. Calewaert zou « De criminoloog in de twintigste eeuw in België » belichten. Hij deed dit in een uiteenzetting, die ingedeeld kan worden in vier grote brokken.

Voor het eerste deel, een historisch overzicht, gebruikte hij als leidraad de geschiedenis van de « Revue de Droit Pénal et de Criminologie ». Gesticht in 1907, heeft dit merkwaardig tijdschrift inderdaad de belangrijkste penalist en criminologen van België verenigd. Allemaal namen als klokken. Een greep uit de vele: Jaspas, Prins, Servais, Leclercq, Sasserath, L. Cornil, Dautricourt en P. Cornil. Vervolgens haalde Prof. Calewaert een reeks congressen, colloquia en verenigingen aan, gehouden en opgericht in België in onze eeuw, die hielpen bewijzen dat ons land een internationale rol heeft gespeeld in de ontwikkeling van de criminologie.

Een tweede deel betrof het onderwijs in de criminologie. Hiervoor steunde hij zich hoofdzakelijk, naar hij zelf zegde, op een artikel van J. Constant ⁽²⁾ « L'enseignement de la criminologie en Belgique ». Zo vertelde hij onder andere dan het universitair, criminologisch onderwijs ontstond in 1929 te Leuven, onder het impuls van de Professoren L. Braffort en E. De Greef, dat Brussel volgde in 1936 (Prof. Dr. L. Cornil) en dat kort daarop ook de rijksuniversiteiten ⁽³⁾, werden verrijkt met een school voor criminologie. Het gedifferentieerde systeem van de Katholieke Universiteit te Leuven, draagt zonder twijfel de voorkeur weg van Prof. Calewaert.

Het derde gedeelte haakte in op de internationale rol van België met betrekking tot een reeks neo-klassieke standpunten. We halen er slechts enkele aan: het zoeken naar een efficiënte straf, in het kader van de individualisering; het antwoord op de vraag naar de toerekeningsvatbaarheid; de strijd tegen de korte gevangenisstraffen; het beter leren kennen van de delinquent langs medicopsychologische en sociaal onderzoek; de scheiding jeugdigen - volwassenen en normalen - abnormalen; het zoeken naar efficiënte middelen ter bestrijding van de recidive en ten slotte het wekken van de publieke belangstelling voor al wat de criminologie en in het bijzonder de criminologische problematiek aangaat.

In een vierde deel belichtte Prof. Calewaert dan enkele gebieden die in de criminologie verder dienen te worden ontgonnen. Zo is de oorzakelijkheids- of schuldcriminologie nog steeds een probleem. Verder mogen we niet uitsluitend blijven slaan op de nagel van de aetiologie. Want, de toverformule: « oorzaken gekend, oorzaken weg, misdrijven weg » is al te naïef. Nooit kan de oorzaak van een misdrijf worden aangegeven. Het is de resultante van een ingewikkeld samenstel van oorzaken en de synthese hiervan dient gemaakt, zodat in de klinische criminologie (waar we een samenloop hebben van vele andere disciplines) de prognose tot verdere ontwikkeling kan komen. Ook in de sociologische criminologie is nog veel werk te verrichten, zij het ook hier op interdisciplinaire basis.

Om te eindigen drukte Prof. Dr. W. Calewaert een drievoudige wens uit: een betere bescherming van het diploma, aanpassing van het onderwijs en de hoop een tijdschrift voor criminologie in het leven te roepen, hetzij nationaal, hetzij internationaal.

Na de geanimeerde discussie die op deze lezing volgde, gebruikte het merendeel der congressisten het avondmaal in « De Brug ». Hierna had, steeds volgens het vooropgestelde programma, een verbodering plaats in de C.V.R.G.-kelder, gelegen aan Klein Turkije.

Op donderdag, 19 februari, was het Prof. Dr. G.P. Hoefnagels (Rotterdam) die in de voormiddag handelde over: « De criminoloog in de twintigste eeuw in Nederland ». Merkwaardig vonden we in zijn inleiding, de definitie van een criminoloog. Je bent criminoloog op het moment dat iemand je criminoloog gaat noemen (sic).

Het eerste probleem dat aan de orde kwam, was vroeger eens geopperd door R. Hood van het Institute for Criminology of Cambridge, in een gesprek met Prof. Hoefnagels. Hood had toen gezegd: « As a criminologist, I am not a penal reformer. » Inderdaad, moet een criminoloog een strafrechtshervormer zijn? En zo ja, dient dit te gebeuren langs louter theoretische weg (studeerkamer), door middel van de massamedia, of via de praktijk (de strafrechtspleging)? Het is voor deze laatste wijze dat Prof. Hoefnagels opteert.

De definitie die spreker van de criminologie geeft, is zeer zeker vermeldenswaard: « De criminologie is de wetenschap die de misdaad bestudeert, de dader en diegenen die daarop betrokken zijn, die daarop reageren. Ze heeft ook de oorzaken tot misdaad, de oorzaken tot de antwoorden hierop en de antwoorden, officiële en niet officiële, tot studieobject. » Verschillende disciplines, met name, de criminele anthropologie, psychologie, psychiatrie, sociologie, juridiek en statistiek leveren een input voor een oorzakelijkheidsleer: de algemene criminologie en voor een antwoordenleer: de criminele politiek. Vanuit die algemene criminologie stappen we in de praktijk: de strafrechtspleging, het gevangeniswezen, community-planning, jeugdpolitiek, enz... Daaruit blijkt dat ook aan de misdaad (Belgische terminologie: misdrijf) een positieve functie moet worden verbonden: ze is het signaal van een fout in de maatschappelijke structuur. Of de criminologie nu eigenlijk een wetenschap is, beschouwt Prof. Hoefnagels als een gedepasseerde, XIXde eeuwse vraag, en hecht er dan ook minder belang aan. Wat wel van belang is, is de dynamiek. Hoe kan men multidisciplinair werken? Deze integratieve functie van de criminologie is van grote waarde.

Vervolgens ging onze gast met zevenmijlslaarzen door een historiek, waaruit we enkele namen en begrippen onthielden.

Onstaan van de criminologie in Nederland te Groningen met Heymans en Wiersma, en vlak daarop Van Hamel te Amsterdam. De misdaad is een moreel verwerpelijke daad. Dit is, steeds volgens Prof. Hoefnagels, de voortzetting van het Lombrosiaanse boemanconcept. Men ziet de criminologie als een tegengestelde van de « fatsoenologie ». De maatschappij zelf, wordt niet in vraag gesteld. Bonger ⁽⁴⁾ brengt hieraan verandering. Hij stelde dat, als we alle sociale en fysiologische factoren kenden, we dan konden op een bepaald tijdstip, op een bepaalde plaats een bepaalde dader en een bepaalde misdaad voorspellen.

Dit is het alomgekende determinisme. Pompe (Utrecht) had als grote verdienste, reeds in 1930 in te zien dat bij het strafrecht ook psychologie, psychiatrie en sociologie dienen te worden betrokken. Samen met Buytendijk, Baan en Kempe, heeft hij de Utrechtse tot een existentieel fenomenologische school gemaakt. Enschede (Amsterdam) ging aan strafrechtssociologie doen, ging de misdaad zien als een noodzakelijk produkt van de maatschappij. In het licht hiervan moet de inaugurale les van Prof. Dr. G.P. Hoefnagels gezien worden ⁽⁵⁾. Hij besprak de strafrechter.

Een ietwat meer strafrechtelijke definitie van het misdrijf, kregen we toen. Als misdrijf mag slechts beschouwd worden, de daad die ergens schade heeft berokkend, waartegen geen andere remedie bestaat dan een strafrechtelijke sanctie, en dan nog maar enkel als deze strafrechtelijke sanctie geen grotere schade gaat veroorzaken dan de daad zelf.

Tot slot heeft Prof. Hoefnagels ons enkele suggesties gedaan voor de toekomst. We hebben getracht ze duidelijkheidshalve in vier punten samen te vatten.

- Een mobiele positie moet worden gegeven aan een integratieve theorie.
- Misdad is signaal van foute maatschappij; ze mag niet omschreven worden door politici; een andere

strafrechter dient gevonden; maar wie? Dit zal leiden tot een «démasqué van de macht».

- De delinquentie mag slechts een rolbegrip zijn; het stigma moet verdwijnen.
- De methodiek van het strafproces moet grondig worden gewijzigd.

Ook op deze lezing volgde een zeer boeiende bespreking en discussie.

In de namiddag werden de Nederlandse gasten door drs. geschiedenis H. Ch. Van Bostraeten rondgeleid door Gent. Ze bezochten met hem de voornaamste historische monumenten van de Arteveldestad.

Vrijdag, 20 februari, leverde de derde en laatste lezing op van dit congres, Dr. jur. N. Weinstock, assistent aan de school voor criminologie te Gent, handelde over «White Collar Crime».

Natuurlijk begon hij met te verwijzen naar het beroemde werk van Sutherland⁽⁶⁾. Dan ging hij over tot een begripsomschrijving; wanneer Sutherland sprak over white collar crime, bedoelde hij de delinquentie van hoogstaande personen, die gerespecteerd worden en die in de uitoefening van hun beroep delinquent zijn. «Delinquentie» dient hier beschouwd te worden als anti-sociale gedraging, dus ruimer dan een misdrijf in strikt strafrechtelijke zin. Het klassieke voorbeeld van een dergelijk misdrijf is verduistering van staatsgelden.

Sutherland is voor de criminologie een zeer belangrijk iemand gebleken: hij is een vernieuwer:

- de witte boorden plegen een typische vorm van misdadigheid;
- de strafwet wordt op hen anders toegepast dan op «lageren» (administratieve segregatie);
- de psycho- en sociogenetische theorieën van de criminaliteit moeten eraan geloven;
- en bijgevolg moet een nieuwe theorie, ter verklaring van deze criminaliteit worden opgebouwd.

Deze misdadige hogere standen bewijzen dus enerzijds dat de geboren misdadiger niet bestaat en anderzijds dat de misdadiger wél een bestanddeel is van een criminogene samenleving. Als voorbeeld haalde Dr. Weinstock hier dan de Maffia aan, die in de U.S.A. op quasi-legale wijze (commercieel) knoeit met formidabele bedragen.

Het politieel apparaat staat ongeveer machteloos tegenover deze vorm van misdadigheid, enerzijds omwille van de noodzakelijk moeilijke ontdekking, en anderzijds omdat er een bijna functioneel aspect aan verbonden is. De rechtsstructuur beschermt de openbare orde, maar de hogere stand neemt steeds zijn eigen, privébelang vóór de groepsbelangen. Blijft het probleem: wat en hoe moeten we strafbaar stellen? Enkel in Engeland en in Duitsland is het probleem van de white collar misdrijven in die zin uitgediept geworden.

Als voorlopers van Sutherland, zag Dr. Weinstock, Morus, Montesquieu en Voltaire. Alleen namen zij geen dynamisch sociologische positie in. In elk geval wilden ze de «gevestigde orde» handhaven. Men leverde nog geen kritiek op de normen zelf, wat zelfs de Marxisten van de eerste jaren niet deden.

In verband met het stigmaproces (etikettering van de misdadiger) heeft Sutherland het volgende opgemerkt: aangezien een rechtstelsel steeds geprivilegieerden

kweekt, ontsnappen velen, die het nochtans verdienen aan de benaming «misdadiger». Zo waren in het begin van deze eeuw de hogere kringen op zijn minst immoreel (trusts, monopolies). De anti-trustwetgeving werd op hen gewoon niet toegepast.

Na enkele methodologische opwerpingen te hebben gemaakt tegen Sutherland, gaat spreker over tot het behandelen van de vraag waarom de strafwetgever niet tussenkomt. Hiervoor bestaan verschillende redenen:

- het is moeilijk juridische personen te treffen;
- corruptie, persoonlijke banden, zelfs identiteit met de strafwetgever, zijn een grote hinderpaal;
- gebrek aan campagne tegen deze problemen (invloed van de pers) laat de publieke opinie er koud voor;
- white collar crime wordt door het grote publiek gewoonweg niet begrepen;
- bovendien zit de magistratuur, die zou moeten straffen, in dezelfde sociologische sfeer als de daders;
- en ten slotte loopt er een parallel, zelfs een zeer onduidelijke grens tussen enerzijds de beroepsdief en anderzijds de ideale zakenman. Zo schenden beiden veelvuldig de wet, ze achten zich erboven; en ten slotte behouden beiden hun status en milieu.

Traditiegetrouw, zouden we haast zeggen, kwamen ook na dit referaat enkele interessante vragen en zienswijzen uit de bus.

Rond het middaguur gaf dan Licentiaat in de criminologie, Harrie Van Bostraeten, lezing van enkele slotbeschuwingen aangaande dit congres. Hij besloot dat de drie doelstellingen van Lombrosiana, zij het dan de ene wat meer dan de andere, verwezenlijkt waren. Het algemene besluit formuleerde hij als volgt, we citeren: «Als algemene conclusie voor dit colloquium kan gelden, geloof ik, dat er reeds zeer veel is gepresteerd, zowel in Nederland als in België, maar dat er aan de andere kant nog enorm veel te doen is. Laten we hopen dat we allen ons steentje hiertoe zullen kunnen bijdragen. Als slot, geachte vergadering, is dit niet origineel, maar, het is de waarheid.»

Hierna sloot de voorzitter van het congres, K. Cattoir, het academisch gedeelte en herinnerde iedereen eraan dat in de namiddag een bezoek zou gebracht worden aan de penitentiaire inrichting te Nijvel, wat dan ook zo gebeurde. En het was al een tijd de volgende dag vooraleer dit gedeelte van het criminologisch congres werd afgesloten.

Harrie VAN BOSTRAETEN,
Licentiaat in de criminologie,
student derde doctoraat rechten.

(1) Voorzitter: K. Cattoir; vice-voorzitter: M. Franken; secretaris: C. Vanneste; schatbewaarder: G. Van Kerckhoven; vertegenwoordiger afgestudeerden: H. Van Bostraeten; raadsleden: G. Carette, D. Claeysens en J. Marien.

(2) Constant, J., L'enseignement de la criminologie en Belgique, in: Cinquante ans de Droit Pénal et de Criminologie, Publication Jubilaire, 1907-1957, Bruxelles, 1957.

(3) cfr. K.B. van 10 mei 1938.

(4) Bonger, W., Criminality and Economic Conditions, Boston, 1916.

(5) Hoefnagels, G.P., Anderen dan daders, openbare les, Deventer, 1966.

(6) Sutherland, E.H., White Collar Crime, New York, 1949.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

BOEKBESPREKING

Christiaan Lambotte en Charles Mendiaux, Jeugdwetboek. — Officiële codificatie van wetgeving en reglementering betreffende de jeugd. — Heule UGA 1969, losbladig.

De wet op de jeugdbescherming van 8 april 1965 bevat bepalingen van zeer verscheiden aard.

Zowel op burgerlijk gebied als op strafrechtelijk gebied zijn nieuwe normen in werking gekomen en daarnaast zijn een heel stel maatregelen voorzien om op doelmatige wijze de jeugd te beschermen en de jeugdmisdadigheid preventief te belemmeren.

Het is natuurlijk van essentieel belang dat deze nieuwe bepalingen zouden samengeweven worden met de bestaande wetgeving en dat een codificatie zou tot stand komen van de vroegere met de nieuwe wetgeving. Daar zulks tot nog toe niet op officiële wijze geschied is hebben de auteurs van het thans verschenen werk een officiële codificatie verwezenlijkt en ze hebben in één groot «Jeugdwetboek» alle wettelijke bepalingen betreffende de jeugd tot een groot geheel verwerkt. Dit heeft vanzelfsprekend heel wat inspanning gevergd, doch hetgeen werd tot stand gebracht zal aan de rechtspraak en aan de Jeugdbescherming in het algemeen een hoog te waarden dienst bewijzen.

Dat hierbij de losbladige methode zou gebruikt worden lag voor de hand, opdat het boek steeds met nieuwe bepalingen zou kunnen aangevuld worden en volledig op de hoogte zou blijven.

De auteurs, adjunct-leden van het coördinatiebureau van de Raad van State, hebben hun werk ingedeeld in 4 afdelingen.

De eerste bevat de burgerrechtelijke bepalingen, akten van de burgerlijke stand, huwelijk, vaderschap en afstamming, ouderlijke macht, minderjarigheid, ontvoogding, voogdij, adoptie, echtscheiding, woonplaats, nationaliteit, wijze van verkrijging van goederen, spaargelden van minderjarigen, handel door minderjarigen, enz.

De 2e afdeling groepeerde de verschillende beschermingsmaatregelen die door de wet van 1965 vastgesteld werden ten voordele van de minderjarigen.

De uitgebreide 3e afdeling bevat een overzicht van al de strafrechtelijke bepalingen die op de jeugd betrekking hebben.

Enindelijk geeft de laatste afdeling van het boek een overzicht van de instellingen die door de wet op de jeugdbescherming werden opgericht, de jeugdbeschermingscomités, de sociale dienst voor jeugdbescherming, de jeugdpolitie, de nationale raad voor jeugdbescherming, enz.

Het is voorzeker een benedictijnenwerk geweest uit heel onze wetgeving al datgene op te sporen dat verband houdt met de jeugd. Doch de schrijvers zijn hierin uitstekend geslaagd.

Het gebruik van deze codificatie zal veel opzoeken overbodig maken en de gebruikers onmiddellijk de gezochte teksten bezorgen.

Wanneer deze codificatie een eigen nummering heeft, wordt op elke bladzijde in voetnota's verwezen naar de wet of het besluit waarin de tekst voorkomt.

Een zeer uitgebreide analytische tabel vergemakkelijkt in hoge mate alle opzoeken.

R.V.

R. Derveaux. — Veldwetboek. — Boswetboek (Wetten van 8 april 1969). — Heule UGA, 1969 (losbladig).

De nederlandse tekst van het veldwetboek van 7 oktober 1886 werd vastgesteld door de wet van 8 april 1969. De heer D. Derveaux, juridisch adviseur bij het Ministerie van Landbouw, heeft deze tekst uitgegeven in een handig

boekje, in zakformaat, waarin met grote nauwgezetheid alle wijzigingen aan de oorspronkelijke wet vermeld zijn.

De losbladige publicatie laat steeds aanvulling toe.

Tot nog toe werd enkel de nederlandse tekst van het veldwetboek in het werk ingelast. De auteur wacht de publicatie af van de nieuwe officiële tekst van het boswetboek om daarmee het werk aan te vullen.

BALIELEVEN

**Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen.
Worstensouper.**

Op 27 februari namen ruim honderd confraters, in de Melkerij van het Peerdsbos, deel aan het worstensouper.

Het zou een uitzonderlijke geslaagde avond worden.

Na enkele opwarmingsoefeningen, voor enkelen aan het laaiend open vuur, voor de meerderheid echter aan de toog, ging men aan tafel.

Tussen de worsten — van velerlei kleur en smaak — en de rijsttevla, speechten de voorzitter en de stafhouder.

Nadien was het de beurt aan de revuïsten.

Carla Vercammen, Alberic De Roeck, Emile Boudewijns en Jo Stevens zorgden voor een revue van de bovenste plank. Met originele scènes en fijne liedjes.

Alle aanwezigen waren het er over eens dat zij zelden zo'n goede revue te horen kregen.

Na middernacht tastte de stafhouder dan in zijn zak en betaalde, traditiegetrouw, de rekening van het bij stromen verbruikte bier.

Eveneens volgens de traditie ging dan elkeen zijns weegs. Sommigen bewandelden het pad der deugd, anderen verkozen meer slinkse wegen.

MEDEDELINGEN

Stichting van het « Nationaal verbond van de magistraten van eerste aanleg - N.V.M. ».

Op 21 februari 1970 werd in de gerechtsgebouw te Brussel het « Nationaal verbond van de magistraten van eerste aanleg — N.V.M. » opgericht; bij deze vereniging kunnen alle magistraten en ere-magistraten van de zetel of van de parketten van eerste aanleg en de Krijgsauditeurs aansluiten.

Luidens de statuten beoogt het verbond:

- de middelen te zoeken om de rechtsbedeling doeltreffender te maken.
- de persoonlijke kontakten en de solidariteit tussen de leden te bevorderen.
- de morele en beroepsbelangen van de leden te verdedigen.

Op de algemene stichtingsvergadering van 21 februari 1970 waren meer dan 600 magistraten van eerste aanleg aanwezig of vertegenwoordigd. Hieruit blijkt dat de doelstellingen van het verbond door ongeveer 80 % van de magistraten van eerste aanleg werden bijgetreden.

Het door de algemene vergadering verkozen uitvoerend bureau bestaat uit de rechters: Guffens J. (Antwerpen), voorzitter; Kebers A. (Brussel) — Van Msuenck A. (Hoei) — Zenner J. (Dendermonde), ondervoorzitters; Vervloet J. (Brussel), sekretaris; Laurens M. (Brugge), adjunct-sekretaris; Delière A. (Charleroi), schatbewaarder.

Het uitvoerend bureau wordt bijgestaan door een raad, waarin verkozen afgevaardigden van elk gerechtelijk arrondissement en twee Krijgsauditeurs zetelen.

Het verbond heeft zijn zetel in het gerechtshof te Brussel.

De statuten bepalen dat de algemene vergadering jaarlijks op de vierde zaterdag van oktober doorgaat.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jg. 1969 - nr. 12.

Wetgeving.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jg. 1970 - nr. 1.

Gemeentebelastingen. — Burgerlijke stand. — Kollektien. — Onderwijzend personeel. — Onteigening ten algemene nutte. — Onverenigbaarheden. — Commissie van Openbare Onderstand. — Gemeentepensioen. — Stedebouw. — Gemeenteverkiezingen.

De Gemeente, jg. 1970 - nr. 1

Congres van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (Kortrijk, 10, 11 en 12 oktober 1969). — Vanackere L., De vijfdaagse schoolweek in het kleuter- en lager onderwijs. — Cox E., De moderne technieken voor het aanleggen van zwembaden.

Nederlands Juristenblad, jg. 1970 - nr. 8.

Van Bemmelen J.M., Wijziging Wegenverkeerswet. — Wesemann P., Alcohol en verkeer. — Habermehl A.F.C.J., De voorgestelde incidentele wijziging van de Wegenverkeerswet (de verplichte bloedproef). — Schuurmans Stekhoven W., Geen duldingsdwang tot bloedmonsterneming medisch denkbaar en aanvaardbaar. — Trijbits A.H., De verplichte bloedproef, en alcohol als strafverzwarende omstandigheid. — Borgerhoff Mulder W.J., In memoriam Mr. H.W.A. Schipperijn. — Zonderland, De bescherming van cognac en andere « appellations d'origine contrôlées » in Nederland.

nr. 9.

Ankum J.A., Cohen Jehoram, H., Knap M., Komen A., Langeveld S.V., Rood-de Boer M. en van der Woude P., Een nieuwe poging tot het tegengaan van « lichtvaardige echtscheidingen ». — Petit Ch., De scheiding van tafel en bed in een herzien scheidingsrecht. — van Raalte Th. Ph., Het mislukte huwelijk. — de Rijke W., Echtscheiding zonder dagvaarding? — Schaper Tj.D., Alimentatie-overeenkomsten. — Sanders J.I., Schuld en boete bij een mislukt huwelijk? — Cohen H., Uiteindelijk nu toch een leen- of leesrecht?

nr. 10.

Nicholas M. Poulantzas, The problem of « peaceful purposes » revisited. — de Leede L.J.M., Driehoeksverhoudingen in het arbeidsrecht. — Giltay Veth D., Het recht op vrije keuze van een raadsman. — Hardenberg L., Nederlandse Vereniging voor Zeerecht. — Langemeijer G.E., Vereniging voor Wijsbegeerte des Rechts. — Schuurmans Stekhoven W., De rechtspositie van de inspecteurs in het medisch tuchtrecht. — Kortmann M.G.J.M., Andermaal: de verhouding ziekenfondsmedewerker-verzekerde. — Alternatieven voor de wetgevingsbijlagen.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jg. 1970 - nr. 5075.

Rombach J., De ouderlijke boedelverdeling na 19 september 1969 (I).

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, jg. 1970 - nr. 2.

Sanders P., Het SER-advies — een stille revolutie. — van Hoorn J., De fiscale behandeling van buitenlandse dividenden en interest. — Nordemann H.H.J., Accountsdag 1969.

Ars aequi, jg. 1970 - nr. 2.

Soeteman A., Ficties in het recht? of de badman, die badvrouw is. — van der Meide B., Kanttekeningen bij 1969, Belastingrecht.

Journal des Tribunaux, jg. 1970 - nr. 4691.

Taquet M. et Wantiez. — La loi nouvelle relative aux contrats de louage de travail (Loi du 21 novembre 1969, « Moniteur » du 9 janvier 1970, entrée en vigueur le 19 janvier 1970).

Revue pratique du Notariat Belge, jg. 1970 - nr. 2563.

Baugniet J., Code judiciaire. — Des saisies conservatoires.

Res Publica, jg. 1969 - nr. 5.

Année politique 1967.

Revue de l'Administration, jg. 1970 - nr. 2.

Clauwaert J.P., Urbanisme.

Mouvement Communal, jg. 1970 - nr. 1.

Vanackere L., La semaine des cinq jours dans l'enseignement gardien et primaire. — Cox M.E., Les techniques modernes pour l'aménagement des piscines. — Wastiels F., L'installation des commissions consultatives en matière d'urbanisme.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs), jg. 1970 - nr. 6.

Caquelin F., Réglementation pénale en matière de promotions de ventes.

nr. 7.

Doll P.J., Le statut des personnes exerçant une activité ambulante, des caravaniers et des nomades (Loi du 3 janvier 1969).

Revue Française de Science Politique, jg. 1970 - nr. 1.

Hermet G., Les Espagnols devant leur régime. — De la Serre Fr., La Grande-Bretagne s'éloigne-t-elle de l'Europe? — Chouvy J., L'aviateur Jules Védrières, candidat à la députation. (1912-1914).